

DEMOKRACIJA

Leto X. - Štev. 13

Trst - Gorica 30. marca 1956

Izhaja vsak petek

Jeki krize komunizma v italijanskih socialnih krogih

O razlogih, zaradi katerih naj bi se Hruščev in prijatelji odločili, da na tako radikalen in oster način osodijo stalinizem, še vedno ni e-notne sodbe in razlage. Nekateri menijo, da je to samo nova taktika, ki naj komunistom olajša zavajanje Evrope in vseh tistih dežel, katerim so Stelinove metode bile odvratne. Drugi, ki si prav tako kot prvi ne delajo nobenih utvar, da bi komunizem ne stremel več po zavajevanju sveta, pa menijo, da gre predvsem za notranje in resnične spremembe Sovjetske zveze. Kot priča, ki se je vrnila iz Moskve, so Stelinove metode, ki so ga tvegali Hruščev in tovariši, je preveč tvegan, da bi bil samo taktične narave. Izšli so ga sovjetske razmere, kjer so želje po spremembi in bolj človeškem življenju dosegale takšno napetost, da jim je bilo treba ugoditi. Del britanskega tiska prihaja do zaključka, da v novih okoliščinah mirno sožitje komunističnega in nekomunističnega sveta ni več mogoče. Sliči se celo, da bi v primeru pozitivnega uspeha Hruščeva in Bulganinovega obiska v Londonu na bilo izključeno ponovno sklicanje sestanke »štirih velikih: Eisenhowerja, Bulganina, Edena in Molle-
ta.

Naj bo tako ali drugače, dejstvo je, da je komunizem zašel v svojo prvo veliko in resno krizo. Sam in na bojnem polju neporažen je moral priznati, da petindvajset let njegove dosedanje vladavine je bilo zgrešenih, da je tam, kjer je bil na oblasti, trpel na prestolih krvnike, ki so med narodi sejali smrt in trpljenje. Vse to je močno odjeknilo v svetovnem, pa tudi v italijanskem javnem mnenju.

Togliatti, šef Italijanske komunistične stranke, ni mogel storiti drugega, kot da se je, takoj po povratku iz Moskve, pridružil novi liniji. Kot discipliniran komunist je zbrisal iz svojega spomina vse, kar je govoril in mislil do včeraj. Začel je izvrševati nehalno nalogo pripravevanja svojih tovarišev o potrebi, upravnosti in popolnosti namerni nujnosti novega kurza. Videti pa je, da mu ne gre tako gladko. Premik krmila je le prehlad, da bi ga na vistousmerjenje še tako navedeni možgani že v prvem trenutku sprejeli brez hudega moralnega mačka.

V teh okoliščinah je več kot razumljivo, da se skušajo druge politične stranke okoristiti s to krizo vesti in prepričanja, ki razjeda komunistične vrste.

Od nje bi lahko imel največ Nenni, vodja Italijanske socialistične stranke. In res je napisal članek »Ludi in sence moskovskega kongresa«. Toda, ko je pomakal pero, se je najbrž spomnil, da je nosilec Stelinove nagrade, postalo mu je nerodno, da bi ga izdal tudi on, ki ne živi v Sovjetski zvezi, kjer se morebitno nepokorščino plača z glavo. In tako je članek pravzaprav izšel iz hvala Stalina in kritiko njegovih naslednikov. Nenni usproti, da je Stalin zares grobo vladal, da je počenjal to in ono, toda pri vsem tem je v dvajsetih letih napravil iz Sovjetske zveze to, kar so druge države dosegle šele v 100 in še več letih. Priznava torej zrite, a se nanje ne zmeni. »Namen posvečujo sredstva« je za tega vzornega demokrata in socialistično vodilo. Zaključke, ki so jih na moskovskem kongresu sprejeli, sicer odobrava, misli pa, da niso dovolj dosledni. Namesto osebne diktature so uvedli samo kolektivno diktaturo, ne pa demokracijo. Demokracije ni niti v okviru same stranke, kakor je to bilo v Leninovem času, kajti vsi zaključki kongresa so bili sumljivo soglasni. Tako je Nenni ostal na strani socialistične diktature, geslo »žrtve morajo biti«, ima zanj polno vrednost in vso moralno veljavo, socialistični ideal svobode, človeških pravic in človeške sreče pa pri njem ne štejejo. Nenni ostaja tudi v novem položaju to, kar je bil: ne socialist, temveč navaden moskovski oproti.

Na nedosledno Nennijevo stališče niso opozorili njegovi nasprotniki. Tudi veliko njegovih pristavev je z njim nezadovoljnih in ni izključeno, da se bo iz krize komunizma izcimila tudi težka kriza italijanskega socializma. To bi lahko bil začetek italijanskega socialističnega prepoveda.

Vse drugače gledajo na krizo komunizma italijanski socialni demokrati. Vse, kar so komunisti zdaj razkrili, samo potrjuje pravilnost dosedanjega socialdemokratskega ravnanja.

Matteotti pripominja, da so stalinistično malikovanje pač odpravili s Stelinovimi metodami. Za razliko z

Nennijevimi socialisti in komunisti so socialni demokrati videli razlog za svoj samostojen nastop prav v dejstvu, da v zahodno socialistično gibanje ni bilo mogoče prenašati stalinistih metod in sovjetske diktature. Glede obojega pa, po Matteottijevem mnenju, moskovski kongres ni veliko spremenil. Povratek k leninizmu pomeni le povratek k režimu ene same stranke. To je sicer korak naprej od osebne diktature, a je še vedno daleč od parlamentarizma, ki je edino pravilna pot k socializmu.

Saragat pripominja, da se ves duh Nennijevega članka kaj malo sklada s trditvijo, »da so socialisti in komunisti za parlamentarno pot, ki naj dovede socializem do zmage.« Saragat pravi, da je leninizem potvorba marksizma, stalinizem pa logična posledica leninizma. Prava marksistična kritika družbe je dejanska kritika omejevanja svobode delavskega razreda in zato brez svobode ne more biti pravega socializma.

Kdor pozna leninizem, bo Saragatu samo pritrdil. Lenin je res učil, da se morajo komunisti za »zavajevanje oblasti posluževati tudi parlamentarne poti, toda nikjer jim ne priporoča, naj na njej delujejo pozitivno, naj iščejo kompromise in se vključujejo v skupno življenje. Vrhovno pravilo je, da je treba tudi parlamentarno tribuno izkoristiti za sejanje in večanje nezadovoljstva, ki naj čimprej zruši nekomunistične sisteme. Kaj pa sledi, smo videli v Sovjetski zvezi in povsod tam, kjer je komunizem prišel na oblast. Kdor ni hotel verjeti doslej, se prepriča lahko zdaj, ko sta Hruščev in Bulganin nekoliko odgnala kremeljski zastor.

Tiger in šakali

Po dolgem značilnem molku se je te dni v zvezi z uničenjem Stalinovega mita oglašila tudi moskovska »Pravda«. Ko ocenjuje diktatorjevo osebnost, ni sicer uvodoma pripisuje marksizma pozitivnega, a to je le uvod in služi za dokončno očiščenje pokojnega Stalina.

Tako se je eden izmed šakalov spravljal nad pobesnelega tigra — ki pa ni več nevaren. Mi pa vemo eno: ti šakali bi prav radi bili tigri in v glavnem tudi so. Le krivolonosti se je pridružila še neizmerna podlost kot sad 25-letnega prostovoljnega pajdašenja in hlačevanja oblatenemu vzorniku.

Evropa in položaj v Afriki in Aziji

Sedanji dogodki v Severni Afriki in na Bliznjem vzhodu nas silijo, da si nekoliko približamo pogled na položaj v afriških in azijskih deželah, ki so že dobojevale ali še vodijo upor proti ostankom evropskega kolonializma. S tem seveda razvoj še ne bo končan, ker je prav v naših dneh nastal sovjetski komunistični imperializem, ki se skriva za mesijansko idejo borbe za pravice delavskega razreda. Sovjetskemu imperializmu se je za zdaj posrečilo v vseh svojih kolonijah, od Albanije in Poljske do Koreje in Indokinje, postaviti na oblast svoje luke, ki delajo proti koristim svojih narodov. Tako so Sovjeti zamašili usta podjarmljenim narodom, ko so jim dali videz neodvisnosti. Ne vemo, kako dolgo bo to stanje trajalo, nekoč bo pa prav gotovo tudi v teh narodih prekipela želja po neodvisnosti in svobodi.

Afriški in azijski narodi, nekoč pod oblastjo zahodnih kolonialnih sil, postajajo drug za drugim svobodni. Te dežele, ki v glavnem nimajo skupnega drugega, kot da so bile nekoč kolonije, se združijo v samostojno skupino med atlantskim in sovjetskim blokom. Naj še omenimo, da je ciprska vstaja priključila tudi v Grčiji v življenje znatno nevtralistično strujo.

Ogleimo si malo te države. V Severni Afriki, kjer že dolgo vlada Francija, imamo Maroko. Alžir in Tunis. To so po narodnostnem sestavu in politični ureditvi tri različne dežele. V Maroku je dve tretjini Arabcev in ena tretjina Berberov. V Alžiru se je že pred stoletji uveljavila nad berberskim prebivalstvom arabska državna politika, živi pa tam že nad sto let tudi znatno število francoskih naselencev. Arabci, ki so se ohranili v Tunisu, so se skoro docela asimilirali z večinskimi berberskim prebivalstvom. Drugo torišče afriško-azijske nacionalistične revolucije je Bliznji vzhod: Egipt, Saudova Arabija, Je-

Nove krivice proti Slovincem

24. marca je vladni generalni komisar za Tržaško ozemlje podpisal, 27. marca pa objavil štiri važne odloke, od katerih posebno trije globoko posegajo v naše življenje.

S prvim se ukinja o dosedanjih predpisi za volitve občinskih odborov. Namesto teh se razširja tudi na naše ozemlje predpisi, ki veljajo glede tega v Italiji. Pripomniti je treba, da vladni generalni komisar ni razširil na naše ozemlje nedavno v Rimu izglasovanega upravnega volilnega zakona. Verjetno bo ta zakon razširjen šele naknadno in ni izključeno, da bo tudi kaj izpremenjen. Vsaj tako lahko sodimo po tem, kar se je zgodilo z zakonom za volitve pokrajinskih svetov.

Z drugim odlokom je mamreč vladni generalni komisar raztegnil na naše ozemlje tudi zakon za volitve pokrajinskih svetov, ki ga je bistveno spremenil.

Kakšne so posledice te spremembe je razvidno iz tretjega odloka,

v katerem so določena območja volilnih okrožij za pokrajinske volitve. Iz razdelitve vidimo, da bo tržaška okolica (torej ozemlje izven tržaške občine) volila po volilnih okrožjih samo dva, namesto osem pokrajinskih svetovalcev, kolikor bi ji pripadalo, če ne bi bilo sprememb, ki jih je uveljavil vladni generalni komisar. Sprotni zakon za upravne volitve v pokrajinske svetove, ki ga izvajajo v vsej Republiki, namreč določa, da odpade od 24 pokrajinskih svetovalcev lahko le polovica na glavno mesto pokrajine. Od skupnega števila se jih 16 (dve tretjini) voli po volilnih okrožjih, 8 (preostala tretjina) pa se jih razdeli po sorazmerni dobljenih glasov med tiste stranke, ki niso dobile primerne števila sedežev v pokrajinskem svetu že na osnovi rezultatov v okrožjih.

Da bodo glede tega veljale v Trstu neke spremembe, se je pričakovalo. Nesorazmerje med prebival-

stvom glavnega mesta in ostale pokrajine je takšno kot nikjer v Italiji (92 odstotkov prebivalstva živi v občini glavnega mesta, 8 odstotkov v ostalih občinah). Toda, da bodo dali vsemu podeželju, in še to z dodatkom nekaterih delov tržaške občine, samo dve volilni okrožji, je vpijoča krivica. Izgovor, da je to bilo potrebno zaradi »izrednega položaja tržaškega področja«, kakor je bilo to razloženo na tiskovni konferenci, to krivico kvečjemu še podčrtava in ji daje izrazito diskriminacijski značaj.

Po primeru rimske občine, kjer ima 15 odstotkov podeželskega prebivalstva eno tretjino pokrajinskih svetovalcev, je bilo na Tržaškem, kjer znaša zadevni odstotek približno polovico rimskega, verjetno, da bo okoliškim občinam priznana ena četrtina, v najslabšem primeru ena šestina pokrajinskih svetovalcev in volilni okrožji.

A niti tega se ni spoštovalo. Zaradi »izrednega položaja« se je šlo še dalje: ne priznava se meja okoliških občin. Priključuje se jih k delom mestne občine, samo da bi se na ta način ustvarilo volilne enote, v katerih je vnaprej onemogočeno, da bi bil v samem okrožju lahko izvoljen kakšen Slovenec.

Volilnemu okrožju slovenskih občin Nabrežina, Repentabor in Zgonik so dodali še Barkovlje, Kontovel, del Grete, Grljan-Miramar, Prosek, Sv. Križ in Opčine, vsi predmestja, ki so z naseljevanjem zadnjih let že močno poitalijančena. Drugi del slovenske okolice, občino Dolino, so priključili volilnemu okrožju italijanskih Milj. Na podoben način je razrezano tudi slovensko obrobje tržaške občine.

Prostor nam ne dopušča, da bi v tej številki obširneje obravnavali odloke, za katere smo zvedeli v zadnjem trenutku. Toda vprašamo se: je razum res že tako odpovedal, ali so strasti res tako nadvladale, da se misli, da bi en sam slovenski pokrajinski svetovalec pomenil »varnost za italijansko Trsto? Ob ravnanju odloki generalnega vladnega komisarja dajejo, na žalost, pritrden odgovor. Z njimi je poleg tega storjena nedvomna usluga komunistom, saj so slovenske občine priključene močno rdečim predmestjem. Tako ni najnovejša poteza tržaških oblasti samo narodnostno krivična, temveč je tudi politično skrajno pogrešena.

Cudno je vsekakor, da je še vedno v ospredju tukejšnje politike načrtno zapostavljanje Slovincem.

Vstajenje

Kako poln vsebine, kako vzvišen je praznik Jezusovega vstajenja! Prišel je na svet, da mu pokaže pravo pot življenja, pot resnice in pravice; da odreši človeštvo iz spon izvirnega greha, pohlepnosti in materializma; da ga reši pred zlom in mu prižge luč prave ljubezni do bližnjega, ki naj bi ga vodila na poti življenja — do vstajenja. Kako ogromna sila je bila v njegovem nauku, nam priča dvatisočletna zgodovina krščanstva. In vendar ga ljudstvo ni razumelo. Na očeno nedeljo je judovsko ljudstvo vzdikalo Jezusu: hosana in mu posipalo s cvetjem pot v Jeruzalem. Čez nekaj dni pa je že vplilo pred Pilatom: križaj ga!

Jezusovo trpljenje, ponižanje, križev pot na Kalvarijo, smrt na križu in — vstajenje, vse to nas spominja trpljenja ponižanih in preganjanj, od katerih so milijoni in milijoni moralci zapustiti in se zapuščajo svojo domačo hišo in beže po svetu iskat svobode, pravice in miru. Tudi njih čaka končna rešitev in vrnitev med svoje brate in sestre, ki na domačih tleh čakajo vstajenja.

Morda je še dolga in trnjeva pot, ki vodi do vstajenja. Slovensko ljudstvo hodi še vedno pot Kalvarije, v domovini pod totalitarnim režimom, v zamejstvu razdeljeno v dva glavna tabora: demokratov in komunistov, ki se borita med seboj. Ali po Kalvariji pride vstajenje tudi za slovenski narod.

V tem pričakovanju obhajamo veliko noč. V teh dneh pozabimo na vsa nasprotstva, na vse krivice, kajti velika noč je praznik ljubezni in veselja.

Titovske neprijetnosti

Na Dunajski veleslem prihajajo tudi številni Jugoslovanci. Precej jih je izbralo svobodo. Dnevno se oglašajo na policiji novi ubežniki. Jugoslovanski politični spremeljenci so v velikih škripcih, kako jim bodo oprali glave doma. Samo od enega transporta je poiskalo svobodo 33 izletnikov.

Pri nekem drugem je bil med udeleženci tudi Dragomir Simović iz Gecka. Tudi ta je prišel na Dunaj zato, da pokaže figo režimu. Pa je pet osovceev, njegovih sopotnikov, njegovo namero odkrilo. S silo in grožnjami so ga poskušali spraviti nazaj v Titovino. Zapri so ga v sobo penzije, kjer so stanovali, pobrali so mu 170.000 dinarjev in vso prtljago s polnim listom vred. Za kosilo ga je vsa četvorica spremljala v jedilnico in ob tej priložnosti se je Simoviću posrečilo, da jim je zbežal. Prijavil je tatvino dunajski policiji, ki je vseh pet osovceev aretirala in pod obtožbo izsiljevanja in oviranja osebne svobode ter tatvine izročila deložnemu sodišču.

Kadar greš na Dunaj, pusti krajo zunaj!

Čaša opojnosti

London prežblja letos zanimivo spomladansko spotečje. Malenkovo je tam že precej časa, čeprav mu je krvavi general tajne policije, Serov, nasmehe na obrazu močno skremžil. K sreči, da so okrvavljena mesarja v ponedeljek vrnila domovini. Hruščev in Bulganin pripravljata kocke v Moskvi. Zaskrbljen je zlasti Bulganin, ki s Titom deli modne rekorde svetovnih »gigajev«.

V »Evening Standardu« je izšel obsežen oglaš: »Elegantno je piti vodke na več kot en sam način.« Vodko dobijo prijatelji opojnosti lahko v dveh kalibrih, s 65,5 in 80 stopinj alkohola; posem po želji, kako daleč naj seže pobratimski med Vzhodom in Zahodom. Vsaki steklenici je priložena še knjižica z recepti. Prva receptna mešanica čaše opojnosti nosi naslov »Krvaveča Marija«. Pobratimsko opojnost sestavlja ledeni paradiznikov sok z obilnim prilivom vodke, brizgane worchesterške omake z nekaj kapljicami citronovega soka.

Pobratimska opojnost št. 1 zavdaja po nepokvarjenem ženevskem duhu; kdor požije čašo te opojnosti, bo pogoltnil tudi vse ostalo!

Neprijetnosti »Krvaveče Marije« so seveda reči madeži, ki jih povzroča že pri najmanjšem pitnem navdušenju. Kako pa se umazani telovniki učinkovito očistijo, bodo Angleže poučili Malenkovi, Hruščev in Bulganin, saj so na XX. kongresu KP postavili v obrat prvo atomsko čistilnico na svetu, ki očisti tudi pol stoletja stare krvave madeže.

VELIKONOCNA NEDELJA NA GORENJSKEM

Poostritev za železno zaveso in v Jugoslaviji

Za notranjepolitični položaj v Sovjetski zvezi je vse, kar zadeva poljedelstvo in kolhozno gospodarstvo, tako važno, da bi o vseh spremembah pravzaprav morali razpravljati na pravkar končanem kongresu partije. Zato moramo reči, da dejstvo, da sta Centralni komite partije in vlada zdaj kar samo »delila spremembo več kot 20 let veljavnega pravilnika za kolhoze, nikakor ne pomeni napovedane vrnitve k demokratičnim metodam dela partije. »Kolektivno vodstvo« dežele se pa že mora čutili dovolj močno, da je o tem, gotovo ne preprosto, vprašanje odločilo kar sam.

Nove ukrepe bi na kratko lahko označili z ukazom: »Prisilite končno kolhozne kmete, da bodo na kolhozni zemlji tudi res delali!« Po Stalinski smrti so kmetom nekoliko popustili, zdaj pa se začeli preči niti ostrejši nastopati.

Zdaj bo odločala uprava kolhoza o tem, kako velik sme biti zasebni vrt kolhoznega kmeta. Površina zasebnega obdelovanega sveta se s tem ne sme povečati, nasprotno, stremeti je za tem, da se čim več zasebnih vrtov preda kolektivnemu gospodarstvu, kajti »velika zasebna posest kmeta le ovira, da bi dobro delal na skupnem polju, to je pa važno!«

Podobni glasovi prihajajo tudi iz

Jugoslavije. Tu hočejo predvsem posredno kmeta prisiliti k vstopu v kolhoze ali zadrage, kot jih imenujejo v Titovi republiki, s tem, da bo videl, da mu bo v zadruzi boljje. Privili so davčni vijak še bolj, obdavčili vsak posamezen poljedelski stroj, vsako živinčce. Posledice se že vidijo: cena mesa pada, kajti kmetje so začeli klati živino, da ne bo treba plačevati davkov, in hočejo obdržati le najmanjše število živine za lastno potrebo. Hitijo tudi sekati les v gozdovih, ki so jih do zdaj še lahko obdržali v zasebni lasti, pa čeprav brez sečnega dovoljenja. Oblastniki pripravljajo namreč »družbeno upravljanje« prav vseh, tudi najmanjših zasebnih gozdov, tozadevne predloge so že objavili.

Tudi sicer se na vseh področjih v Jugoslaviji čuti poostritev kurza. Dovoljenja za potovanje v tujino izdajajo v mnogo manjši meri kot doslej, pravilo, da zavračajo 60 odstotkov prošelj. Avstrijski časopisi poročajo o strožjem poslovanju jugoslovanskih mejnih organov na mejah na Karavankah. Avstrijski železničarji, ki prihajajo službeno na mejno postajo Jesenice, so do zdaj s posebnimi dovolilnicami šli lahko tudi v mesto samo, zdaj pa ne smejo več iz kolodvora in pripovedujejo, da so jim jugoslovanski tovarnišči povedali, da je to v zvezi s splošno poostritvijo političnega kurza, ki je posledica približanja Jugoslavije k Sovjetski zvezi. Oblasti te in podobne ukrepe utemeljujejo s potrebo večje čuječnosti pred »afazišmom«. Vse to je tudi v skladu z nedavnimi napovedbami Tite, da bodo nadaljevali s socializacijo, ker »na sredi pola ni moči obstaja, in da je treba izločiti zahodnjaške vplive, ki so se infiltrirali zlasti med mladino.

Novi eksperimenti, nove polomije, z njimi so v Titovini še najbolj založeni in jih nikoli ne zmanjka. Niti suša, niti povodenj jih ne odnese.

DEMOKRATSKI IN TOTALITARNI SOCIALIZEM

Willi Brandt, socialistični pisec majskega nemškega socialdemokratskega pokolenja in berlinski član strankinega načelnstva, je v neki anketi zaključil svoj govor socializma za ugotovitvijo, da je danes »še v bogati Ameriki, kjer se gospodarstvu se vedno odpirajo nove možnosti, gospodarska svoboda zelo dvomljiva, kajti tudi ameriška vlada se poslužuje razmeroma izlokošenih načrtov posegov v gospodarstvo. Tembolj velja ta potreba za obubožano Evropo. Resnica je pač ta, da je vsa evropska celina že sredi temeljite preobrazbe gospodarskih in socialnih razmer.« Po Brandtovem mnenju je odločitev proti staremu redu že padla. Vprašanje je samo še, kdo bo prevladal: ali demokrati ali totalitarni socializem. Socialno usmerjena demokracija naj bi bila edina izbira, ki lahko reši Evropo in svet pred komunističnim totalitarizmom in obenem odpravi negotovost in gospodarske krivice, iz katerih se takšna skrajnostna gibanja rodijo in v katerih uspevajo. Brandt je prepričan, da je mogoče uresničiti tak socializem, ki ne bo uničil koristnih sil zasebne gospodarske pobude, ki ne bo odpravil svobode in bo v vsakem pogledu popolnejši od družabnega reda, katerega bo nasledil.

Wilhelm Roepke, profesor narodno-gospodarskih ved v Zenevi, ni tega mnenja. Po njegovem so vsi proti »totalitarizmu - socializmu«, toda pri tem pozabljajo, da socializem ni samo prepričanje, ideologija, temveč, da je tudi in predvsem določena socialna tehnika. Ta pa je pri vseh socialistih enaka. Ne komunisti, ne demokratični socialisti ne verujejo, da morejo svobodno se razvijajoče gospodarske sile ustvariti najboljši red. Zato jih uravnava eni bolj, drugi manj grobo, toda za njihovo popolno obvladovanje morajo, kakor sledi iz Roepkejeve razlage, eni in drugi končati v totalitarizmu.

V stavku »totalitarna država mora biti socialistična, in socialistična država mora biti totalitarna« je vsebovano jedro njegove obsodbe socializma. Načrtno gospodarstvo namreč pomeni gospodarsko diktaturo, ki jo morejo doseči in obdržati le takšni ljudje, ki so odločeni ohraniti politično moč za vsako ceno in ki bodo šli nazaj prek vseh pravic in svobod, samo da se obdržijo na oblasti. »Nemogoče je, da bi lahko obstajala duhovna in politična svoboda tam, kjer ima država v gospodarstvu totalno oblast.« Friderik Hajek, znaní narodnogospodarski teoretik, ugotavlja, da je »demokratični socializem velika utvara zadnjih pokolenj. Ne le, da ni uresničljiv, temveč sploh ni mogoče niti poskušati z njim, ne da bi dosegli nekaj čisto drugega, in le redki so tisti, ki se zavzemajo, da bi se sprijaznili s posledicami svoje zamisli« zaključuje Hajek svoje svarilo.

Izkušnje

Kje je resnica? Danes, ko bo kmalu preteklo 38 let, odkar je v Rusiji izbruhnila Oktobrska revolucija in so zmagali komunisti, ki so po drugi svetovni vojni razširili svoj ustroj vladanja po mnogih drugih in tudi nam bližnjih deželah, imamo pred seboj dovolj osnov, ki nam omogočajo, da odgovorimo na to vprašanje že stvarno in ne zgolj teoretično. V praktičnem življenju, posebno v kolikor zadeva veliko večino posameznikov, tako in tako navadno ne gre za načela. Vse se suče okrog njihovega izvajanja. Vsega upoštevanja vreden primer socialistične prakse nam nadalje nudijo vse države, v katerih so bile, oziroma so še socialistične stranke na oblasti. Pri tem je slučaj britanskega laborizma, ki se je mirno umaknil z oblasti, potem ko je izvršil napovedane reforme, prav tako važen, kot slučaj socialdemokratskih strank nordijskih držav, katerih predstavniki vladajo svojim domovinom že nekaj desetletij. Morda se premalo zavedamo, da so socialni demokrati prvi prišli na

Med saboterji in vohuni

V zaporu nekega vzhodnonemškega mesta so se našli trije delavci podjetja Leuna.

»Zakaj pa ti sediš?« je vprašal prvi.

»Zaradi sabotaže. Prišel sem na delo pet minut prekasno. In ti?«

»Zaradi osumljenja vohunstva. Prišel sem na delo pet minut prezgodaj.«

»In jaz,« je dejal tretji, »ker sem prišel točno. Na ta način so mi namreč dokazali, da sem si svojo uro kupil v Zahodni Nemčiji.«

V ljudskodemokratičnem zaporu

Novodošli priporniki: »Zakaj pa so tebe zašili, tovariš?«

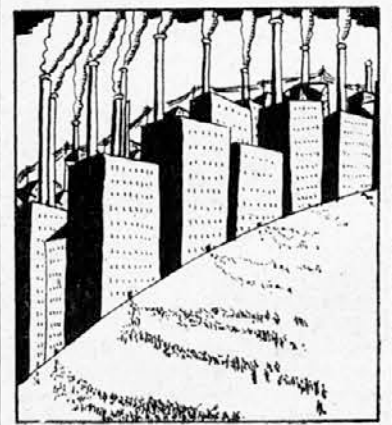
»Ker sem zmerjal Stalina! — In tebe?«

»Ker ga nisem zmerjal!«

oblast na Švedskem že v letu 1917, torej v letu Oktobrske revolucije, na Danskem leta 1932, na Norveškem pa leta 1933.

Ti poskusi, če jih smemo tako imenovati, so torej že dovolj dolgi, da omogočajo precej utemeljeno sodbo. Pri tem se seveda ne smemo ozirati na gesla in obljube, ki tako rade slepijo, temveč na golo stvarnost, na prakso pravkar omenjenih socialističnih vladavin.

Ce ravnamo tako, vidimo, da iz

događanja izstopajo spoznanja in resnice, ki dajejo prav deloma zagovornikom, deloma pa nasprotnikom in kritikom socializma. Poudarili bomo samo dve najznačilnejši ugotovitvi.

Predvsem je treba odkritosrčno priznati, da se je tudi v XX. stoletju pokazalo, kako se državni voditelji ne umejo upreti izkušnjam, da bi enkrat pridobljeno popolno oblast tudi skušali obdržati za vsako ceno. Povsod tam, kjer je država vzela v roke vse gospodarstvo

Medtem ko so Sovjeti pod Stalinom že skoro pozabili, da bi morala o osnovnih smernicah strankine politike vsaj formalno sklepati posebno telo, kateremu pravijo »kongres partije«, so Stalinovi nasledniki, komaj 33 mesecev po XIX. kongresu, sklicali in izpeljali že novi, XX. kongres Komunistične partije boljševikov.

Koliko sprememb se je zgodilo v tem kratkem času! Malenkovi, ki je pred leti še imel eno prvih besed, životari v senci in je moral biti pravzaprav srečen, da se je sploh lahko udeležil kongresa, čeprav več ali manj v vlogi grešnega kozla. Marsikatera kritika je namreč letela nanj. Lahko bi se mu pa godilo še slabše, kot n. pr. Berji in nekaterim njegovim najozim pomočnikom, ki so jih poslali na drugi svet. Svetovna javnost je torej upravičeno in z zanimanjem pričakovala, kako bo kongres potekel in kaj bodo na njem sklenili.

Ni bila razočarana. Hruščevu sicer niso izglasovali nobenih posebnih pooblastil, ki naj bi bila podobna Stalinovim. Tisti, ki so to napovedovali, so se zmotili. Zato pa je bilo šestdesetkrat poudarjeno načelo kolektivnega vodstva. Kongres je sploh v vsem odobril najvažnejšo politiko ter je naročil vodstvu, naj nadaljuje v sedanji smeri.

In to, kar se je zgodilo v zadnjih letih, deloma celo samo mesecih, ni malenkost. Odpravljen je bil kul vodje. Stalinove slike skrivnostno izginjajo. Na obeltnico smrti svojega nekdanjega voditelja so komunisti enostavno pozabili. Od 7. junija 1954 so imena kremelskega vodstva navedena vedno po abecednem redu in ne več po pomembnosti posameznika. Kolektivnost gre še dalje. Poudarja se enakopravnost sovjetskih narodov in ne več vodilna vloga ruskega naroda. Teži se k decentralizaciji teze uradne zgodovine. Zmanjšuje se oblast policije in obsoja se njeno prejšnje ravnanje. Komunistične partije Z. S. S. R., ki so bile dve desetletji dnevna duševna hrana komunistom širom sveta, so zavržene. V književnosti, glasbi in arhitekturi se uveljavlja nova usmerjenost. Posebno med mladino priljubljeni pesnik Jasenin, ki je leta 1929 razočaran napravil samomor, je rehabilitiran. Razkošje pri gradnji javnih stavb, za katerega se je Stalin tako ogreval, je proglašeno za zapravljanje. Odlikovani so nekateri stari komunisti, ki jih je Stalin odstranil iz javnega življenja. Istočasno so bili potisnjeni ob stran nekateri Stalinovi najozim sodelavci. Tako: šef Stalinovega kabineta Poskrebišev, Stalinov sin, ki ni bil ves ta čas sploh več omenjen, Rjumkin, šef prelovalnega oddelka NKVD, je zaprt, itd.

Meseca maja 1955 je general S. S. S. R. izpovedal, da umik Rdeče armade leta 1941 ni bil nobena genialna Stalinova poteza, temveč izsiljena nujsnost, z drugimi besedmi, poraz. 20. julija 1955 je bil K. S. S. R. zopet odprt za javnost. Izjavljajo, da ni nujno, da bi v vseh državah morali komunisti priti na o-

ING. BORIS SANCIN

in so nosile njene oblasti s tem postali absolutni gospodarji — poleg oboroženih sil in policije — tudi vsakdanjega kruha državljanov, je zavladal najhujši totalitarizem. Ni ga primera popolne socializacije proizvodnih sredstev, niti popolne socializacije industrije, pa čeprav to pri tem majhni obrtniki in delavci ostali formalno neodvisni, ne da bi v takšnem ustroju svoboda in demokracija popolnoma izumrli. Roepkejeva formula »socializem — totalitarizem« se je torej v primerih pretežne socializacije brez izjem pokazala za pravilno.

Na drugi strani pa je treba prav tako upoštevati, da so v Veliki Britaniji že pred drugo svetovno vojno in ponovno po njej prišli na oblast laboristi. Posebno v času drugega obdobja svoje oblasti so izvedli velike in temeljite socialne prenosove, katere so kasneje konservativci le za malenkost spremenili. Vključ tem socialnim prenosom je bistvo britanske demokracije ostalo neizpremenjeno. Duhovna in politična svoboda sta neokrnjeni tudi v nordijskih državah, kjer že po dvajset do nad trideset let dejansko vladajo socialisti. V vseh teh državah se je življenjska raven močno dvignila, razlike v osebnih dohodkih posameznikov so se močno zmanjšale, proces socialnega izenačevanja je zelo napredoval, ne da bi socialistične stranke posegale po diktatorskih ukrepih, pa čeprav jih spoštovanje demokratičnih načel izpostavlja možnost izgube oblasti. Vse to dokazuje, da je demokratični socializem možen in da ima torej prav ti-

sti, ki ga predlagajo in zagovarjajo.

Razlika med enim in drugim sistemom je v tem, da so prvi obljubovali vse, pravi raj na zemlji, samo če bodo popolnoma spremenili obstoječe družbene ustanove in človeka, medtem ko so se drugi zadovoljili s tem, da so odpravili očitne krivice in neskladnosti z novimi razmerami, pri čemer niso rušili tistega dela starih temeljev, na katerih počivajo socialne pridobitve, katere hočemo vsi ohraniti in kvečjemu še poglobiti. Tisti, ki so obljubovali vse, niso dali nič ali pa le bore malo. Zašli so celo v pravo zenikanje tega, kar so sami proglašali. Vzemimo samo, kakšna je pod komunizmom svoboda, pa naj bo to svoboda govora, tiska, poštovanja ali svoboda izbire dela in svoboda borbe za izboljšanje pogojev dela. Reformistična socialna gibanja, ki so obljubovala veliko manj, so pa uresničila vsaj to, kar so napovedovala. Korak za korakom premišljeno in načrtno so izvajala svoje prenosove, ne da bi tvegala skok v neznanu.

Pojem socializma

Pri tem moramo seveda pravilno pojmovati tudi samo besedo »socializem«. Socializem je nazor, po katerem naj bi gospodarili po občini, družbenih vidikih in potrebah. To je skupno ime za vsa stremljenja in gibanja, ki vidijo v tem svoj ideal. Običajno in tako razširjeno enačenje socializma s komunizmom ni pravilno. Marx sam je socializem zametaval in se je iz njega razvijal. Svoj nauk je imenoval ko-

munizem. Zato najdejo pod nazivom »socializem« svoje mesto tako utopisti, kot marksisti, ki so se proglasili za »znanstvene socialiste«, razni reformatorski socialisti, religiozni in nacionalni socialisti. Posebno danes označuje beseda »socializem« vedno bolj tisto družbeno naziranje, ki sicer nagiblje na kolektivistično stran, a se vendar postavlja nekam med skrajni individualizem in skrajni kolektivism. Samo če ga pojmuje tako, najdemo pod tem nazivom nekaj, za kar se na osnovi dosedanjih izkušenj trezni ljudje lahko ogrevajo.

Ce bi priznali pravico na naziv »socializem« samo marksistom, potem kaj takega ne bi mogli reči. Marksistična zamisel razrednega boja in v teoriji prehodne diktature proletariata se ni izkazala za škodljivo samo na političnem in duhovnem, temveč tudi na gospodarskem področju. Izvedba gospodarske preobrazbe s popolnoma novimi ljudmi, brez praktičnih gospodarskih izkušenj, je imela povsod za posledico strahotna eksperimentiranja, katerim n. pr. v Sovjetski zvezi še zdaj, po 38 letih, ni videti konca. Se vedno ni rešeno vprašanje kmetijstva, industrija konzumnih dobrin je zapostavljena daleč za težko industrijo. Podobno je in bo tudi ostalo v državah, ki so postale komunistične po drugi svetovni vojni. Prihod obljubljenih nebes je in bo odlagan iz leta v leto, od enega gospodarskega načrta do drugega. Nosilci komunistične zamisli seveda poloma ne marajo priznati in poskušajo vedno nanovo, toda v isti nemogoči smeri. Nezaslepljeni socialisti pa ugotavljajo, da totalitarni socialistični ustroj, kakršnega izvajajo komunisti, prej zavira kot

pospešuje dvig življenjske ravni navadnega delavca in da diktatura proletariata, kakršno vidimo, povečuje, ne pa zmanjšuje razlike med vladajočimi in vladanimi.

To je važno spoznanje, ki bo seveda rabilo svoj čas, da bo prodrl iz ozkega kroga v množice. Tudi do njega je pripomoglo opazovanje družbenih izprememb v državah, v katerih so se uveljavile socialistične reformistične struje. Po nekaterih podatkih sodeč se namreč razlika med življenjsko ravni delavcev teh držav in komunističnih držav celo veča, ne pa manjša. Vsaj kakor pa je povečanje narodnega dohodka, produkcije in življenjskega udobja doseženo s sorazmerno veliko manjšimi žrtvami. Pri teh naporih sodelujejo vsi razredi in sloji, s čimer je že pri samem postopku preobrazbe dosežen ideal pravega socializma, kateremu je cilj blaginja in enakopravnost vse narodne in sploh človečanske skupnosti ter ne postavlja v ospredje koristi enega samega razreda, kakor delajo to komunisti.

Bodočnost

Na temelju praktičnih rezultatov današnjih socialističnih sistemov pravijo celo nekateri doverljivi prepričani marksisti, da danes ne bi mogli več priseči, da je Marxova zamisel popolne socializacije primerna za uresničenje najboljše dosegljivega socialnega reda. Tisto načrtovanje, pospeševanje in javno nadziranje proizvodnje združeno z ukrepi, ki naj povečajo socialno pravičnost, kar so vse do včeraj smatrali samo kot prvo stopnjo na poti, ki vodi v popolni socializem, izstopa namreč vedno bolj kot d. končna, ne pa samo prehodna ustanova, s katero bo človeštvo našlo svoj socialni mir in zadovoljstvo. Totalitarni socializem s svojim skrajnostnim kolektivismom pa ni izpolnil nad, ki so jih polagale vanj množice zapostavljenih. To je danes jasno in zato je njegova obsodba upravičena. Toda zaradi tega še ne smemo dvomiti in obupati nad socialnim stremljenjem kot takšnim. To stremljenje daje naši dobi svoj pečat in trezno izpeljano bo tudi prineslo veliko korist. Tako je že povsod tam, kjer so njegovi predstavniki tudi v primeru zmage umeli ohraniti umerjenost in hladni razum.

Nafta - svetovna velesila

Francoski državnik Georges Clemenceau, tiger prve svetovne vojne, je izrekel dvoje zgodovinskih resnic. 1) »Mir je samo nadaljevanje vojne.« Ta resnica se je po prvi svetovni vojni na žalost vse preveč prepričljivo potrdila. V Italiji se je Mussolini z zvijačo dokopal do oblasti in v tej deželi, ki se je pred prvo svetovno vojno odlikovala po veliki in vzgledni demokraciji, uveličal črno diktaturo, ki je Italijo pripeljala skoraj na sam rob propada.

V Nemčiji je Adolf Hitler z demagogijo in množičnim zapeljavanjem, hujkanjem in svojo neomejeno megalomanijo upiljal ves narod, ga zaslužil z nacistično diktaturo. Oba diktatorja je prežela fiksna ideja o zavojevanju sveta. Oba sta zanelila drugo svetovno vojno in oba sta zaželeno propadla. Oba sta svoji državi prepuščala usodo. Oba sta izginila, Italija in Nemčija pa sta ostali.

Diktature pa s njima, na žalost, niso izginile. Stalin se ni zadovoljil z diktaturo lastne domovine. Našel je kopico častihlepežev, pripravljanih, da preizkušajo usodo lastnih držav. Diktature, pod krinko proletariata, so se razpasle po Poljski, Romuniji, Bolgariji, Jugoslaviji, Češkoslovaški, Madžarski, Vzhodni Nemčiji in Albaniji. Na Zahodu pa je preostala še Španija. Diktature so zarodek vojne, sedanji diktatorji pa ne bodo deležni boljše usode od preteklih. Tudi Stalin potrjuje to načelo.

Druga resnica Clemenceauja: »Po petroleju bomo priplaval do zmage.« Ta resnica prve svetovne vojne je prav tako resnična za današnje dni, ali še bolj. Dolnja skica nam zgovorno priča o porazdelitvi nafte med Vzhodom in Zahodom. Moč demokracije proti diktaturi.

Moskovski kongres in njegove pritikline

Medtem ko so Sovjeti pod Stalinom že skoro pozabili, da bi morala o osnovnih smernicah strankine politike vsaj formalno sklepati posebno telo, kateremu pravijo »kongres partije«, so Stalinovi nasledniki, komaj 33 mesecev po XIX. kongresu, sklicali in izpeljali že novi, XX. kongres Komunistične partije boljševikov.

Koliko sprememb se je zgodilo v tem kratkem času! Malenkovi, ki je pred leti še imel eno prvih besed, životari v senci in je moral biti pravzaprav srečen, da se je sploh lahko udeležil kongresa, čeprav več ali manj v vlogi grešnega kozla. Marsikatera kritika je namreč letela nanj. Lahko bi se mu pa godilo še slabše, kot n. pr. Berji in nekaterim njegovim najozim pomočnikom, ki so jih poslali na drugi svet. Svetovna javnost je torej upravičeno in z zanimanjem pričakovala, kako bo kongres potekel in kaj bodo na njem sklenili.

Ni bila razočarana. Hruščevu sicer niso izglasovali nobenih posebnih pooblastil, ki naj bi bila podobna Stalinovim. Tisti, ki so to napovedovali, so se zmotili. Zato pa je bilo šestdesetkrat poudarjeno načelo kolektivnega vodstva. Kongres je sploh v vsem odobril najvažnejšo politiko ter je naročil vodstvu, naj nadaljuje v sedanji smeri.

In to, kar se je zgodilo v zadnjih letih, deloma celo samo mesecih, ni malenkost. Odpravljen je bil kul vodje. Stalinove slike skrivnostno izginjajo. Na obeltnico smrti svojega nekdanjega voditelja so komunisti enostavno pozabili. Od 7. junija 1954 so imena kremelskega vodstva navedena vedno po abecednem redu in ne več po pomembnosti posameznika. Kolektivnost gre še dalje. Poudarja se enakopravnost sovjetskih narodov in ne več vodilna vloga ruskega naroda. Teži se k decentralizaciji teze uradne zgodovine. Zmanjšuje se oblast policije in obsoja se njeno prejšnje ravnanje. Komunistične partije Z. S. S. R., ki so bile dve desetletji dnevna duševna hrana komunistom širom sveta, so zavržene. V književnosti, glasbi in arhitekturi se uveljavlja nova usmerjenost. Posebno med mladino priljubljeni pesnik Jasenin, ki je leta 1929 razočaran napravil samomor, je rehabilitiran. Razkošje pri gradnji javnih stavb, za katerega se je Stalin tako ogreval, je proglašeno za zapravljanje. Odlikovani so nekateri stari komunisti, ki jih je Stalin odstranil iz javnega življenja. Istočasno so bili potisnjeni ob stran nekateri Stalinovi najozim sodelavci. Tako: šef Stalinovega kabineta Poskrebišev, Stalinov sin, ki ni bil ves ta čas sploh več omenjen, Rjumkin, šef prelovalnega oddelka NKVD, je zaprt, itd.

Meseca maja 1955 je general S. S. S. R. izpovedal, da umik Rdeče armade leta 1941 ni bil nobena genialna Stalinova poteza, temveč izsiljena nujsnost, z drugimi besedmi, poraz. 20. julija 1955 je bil K. S. S. R. zopet odprt za javnost. Izjavljajo, da ni nujno, da bi v vseh državah morali komunisti priti na o-

blast s krvavo revolucijo. Dopusčajo, da se to lahko zgodi na popolnoma demokratični način z zmago na volitvah. Komunisti, po novem, v lastnih strankah ne bodo več zatirali različnih mnenj. Na mednarodnem področju je zanje možna in zaželena koeksistenca z vsem in vsakomur. Sovjeti bodo podpirali demokratske vladavine in fevdalne arabske kralje, ki dopuščajo celo suženjstvo.

Za državo, ki je do nedavnega živela v razmerah, v katerih je od

le v njegovi senci, so mu pri njegovem delu pomagale in se v njegovem soncu grele. Ne gre za enega ali dva človeka, gre za pravo množico, tako rekoč za vso sovjetsko elito. In vsi ti ljudje so nad dvajset let trpeli, da je stari diktator počenjal kar je hotel. Niso si upali odpreti ust. Se le po smrti so planili nanj in ga krivijo za napake, ki so pravzaprav tudi njihove napake.

Naj pod takimi pogoji verjamejo v njihovo iskrenost in njihovo

partijo, kar se jih je kdaj igralo na šahovnici svetovne politike.

Da je tako, potrjujejo že uspehi, ki so jih Sovjeti s svojo novo politiko dosegli. To so predvsem zunanje-politični uspehi. Ti so takšni, kakor da bi bila nova politika prerazčunana prav nanje in ne za trajno uporabo.

Kaj so doslej nasprotniki Sovjetom najbolj očitali? Njihov popolni totalitarizem, nepriznavanje svobodnega mnenja, zapostavljanje neruskih narodov, ki živijo v Sovjetski zvezi, izkoriščanje satelitskih držav, rovarjenje v tujih državah, vsemočno tajno policijo.

In kaj proglašajo danes Sovjeti? Enakopravnost vseh narodov, potrebo po priznanju različnih mnenj, vsaj v okviru njihove stranke, ustrellili so ministra tajne policije in podrtavajo potrebo zakonitosti, nočejo veljati več za brezkompromisne revolucionarje, dopuščajo možnost parlamentarne osvojitve oblasti in različnih poti v socializem. V mednarodnih odnosih se skušajo predstaviti kot finansirji, ki dajejo podpore, podobno kot Združene države, in ne izvažajo samo poklenih prekucuhov.

V tej luči se predstavlja nova sovjetska in s tem sploh komunistična politika kot ogromna ofenzivna akcija, ki naj protikomunistični propagandi odbije njene glavne osi.

Slika je menda dovolj jasna. Smo sredi igre, velike igre in samo bodočnost bo pokazala, ali se bodo nova, čeprav samo taktično izneena gesla, koncem koncev obrnila proti samim tistim, ki so jih postavili, ali pa bodo njihovi avtorji našli dovolj lahkomiselnih in lahkovernih nalivnežev, ki bodo pod njihovim vplivom izgubili smisel za razodnost in opreznost. V prvem primeru bo sledila evolucija komunističnega sveta, ki se bo temeljito predelal nato neke srečal z razvijajočo se socializmo nekomunističnega sveta, v drugem primeru pa bo gorje, kajti politika ne pozna milosti za tiste, ki nasadejo.

Zeteli je in truditi se moramo, da se zgodi prvo in ne drugo. Oboje pa je v odločilni meri odvisno od držanja svobodnega sveta, zrelosti ljudi, ki mu pripadajo, posebno pa državljanov, ki ga vodijo.

Sumljiva soglasnost

Vzemimo samo eno dejstvo. Na kongresu je najbolj napadel Stalinovo politiko in načela Mikojan, ki je bil vsa zadnja leta ena izmed vplivnih osebnosti Stalinove okoličice. Bolj obzirno so si svojega nekdanjega gospodarja izposodili Hruščev, Bulganin in Malenkov. Samo Vorosilov, Molotov in Kaganovič so se v svojih govorih tu in tam oprezno sklicevali na Stalinovo ero. Niti ena sama oseba pa ni Stalina branila. Tako, kot so ga do pred tremi leti in še manj vsi soglasno dvigali v oblake, tako so zdaj vsi planili po njem. Je vse te ljudi prevzel neki notranji navdih ali pa jih je zagrabil strah, da bi zamudili nov vlak, ostali na tleh in bili celo povraženi? Slednje je bolj verjetno. Kakor so se uklanjali nekdanjemu, tako so se uklonili tudi sedanjemu vodstvu.

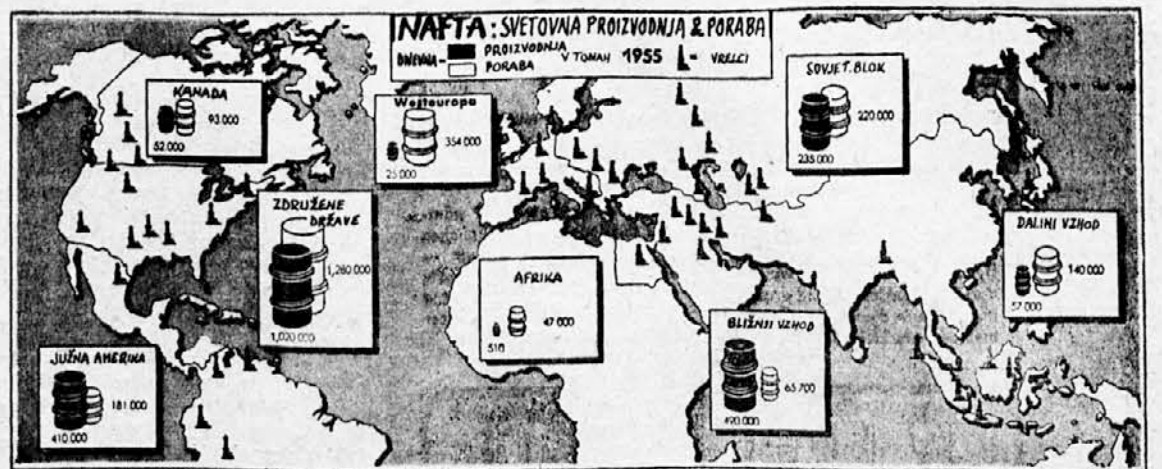
Ne samo od prave demokracije, temveč tudi od njenih prav skromnih začetkov so torej komunisti še vedno zelo daleč, pa naj pravijo razni časopisni komentatorji kar hočejo. Ze 100-odstotna soglasnost, s katero je bilo na kongresu vse o dobroto in potrjeno, pobija na razgovornejši način vsako zadevno utvar.

A pogledimo zadevo še z druge strani. Vse te veličine, ki zdaj Stalina tako obsojajo, so vendar zrasti-

značajnost? Ali ni žalostno, da so si tudi oni morali od enkrat postavljeneja diktatorja dovoliti prav vse, da so šli skozi enako šolo kot Nemci in Italijani ter se šele sedaj morajo — podčrtati je treba ta morda — zavedajo, kam jih je to pripeljalo. Sistem, v katerem je možno kaj tekega, pač ni idealen sistem. Se tako gnla demokracija ali kakršna koli druga podobna oblika vladavine bi ne dovolila tako dolgih zlorab.

Nova taktika

To nas navaja do sklepa, da vse novejšje spremembe sovjetske notranje in zunanje politike niso iskrene. Prehitro je šlo, da bi bilo vse dojetno in doživeto. S tem seveda ne izključujemo, da bo nekega dne nekaj podobnega tudi uresničeno. Toda zaenkrat so to samo dobro premišljene taktične poteze vodstva, ki je zapleteno v največjo

„Ko mi boste balo nakladali...“

Skrinja je brez dvoma najstarejši kos slovenskega pohištva. Pa ne le slovenskega. Skrinja je skoro gotovo najstarejša oblika opreme splošne. V živo davno sega in v svetem pismu živi spomin nanjo. V starodavnih grobovih so počivale skrinje s prahom umrlih in kasneje sarkofagi ni nič drugega kot za poslednje prebivališče urejena skrinja. Kot hiša je teka skrinja, visoka, s poševnim pokrovom kot dvokapna streha prave hiše. Tudi tako poznamo pri nas. Po prekmurskih in belokranjskih kašah jo imajo, da žito spravljajo v njej. Toda ni naš namen govoriti o takih skrinjah. One bi si radi ogledali, ki so od nekdaj služile slovenskim dekletom in ženam, da so zapirale vanjo svoje skrivnosti. One, o katerih poje narodna pesem o nesrečni mladi Bredi, ki je zajokala:

»Ko mi boste balo nakladali, nakladali, v skrinjo jo spravljati, škerasto mi pečo zgor denite, jo vrh vsega blaga položite. Peče bodem najprej potrebvala, z njo si srčne rane zavezvala...«

Slovenski umetnik pravi: »Ob tej pesmi zažive v mojih očeh tiste velike grajske skrinje, pred katerimi so poklekale grajske gospe in gospodične v dolgih večerih, ko so se jim možje in ženi borili po daljnih bojiščih in so vsem pevcom utihale citre. Drugo za drugim so jemale iz skrinj platno in volno, svilo in težki gentski škrlat, grško svilo in laški žamet; slapovje belih tancic jim je obilo roke, kožušina je zadišala po živah in ta vonj jim je napolnil tista z bolečo strastjo. Oči so se jim izgubljale v lesketu zlatih verižic in sponk, biserne diademe so si pomerjale na bogastvu svojih las. Stale so ob skrinjah v mračnih grajskih izbah, prepojenih z vonjem po svečah in živem kamnu in vanj se je mešal duh arabskih dišav in moškata — kdo ve, kateri ljubljene vitez je prinesel te vonje iz Svete dežele in vzhodnih obal. Oči so jim bile kakor jezera, ki začare v visokem soncu, in srca kakor ajdov cvet — bogastvo lesenih skrinj se je zablistilo v hlad grajskih zidov, kakor bi se razprlo veliki srce.

Potem so te žene umrle, zadnji lesk je zdrknil v kamnito rakev v grobnici grajske kapele. Druga za drugo so skrinje preperle po gradovih, kakor bi jih razžaljal žalost po gospodaricah, ki se niso več vrnile... Toda v naročju kmečkih domov je skrinja živela dalje, ko se je spomin na grajske gospe in njih skrinje polne zlata in biserov že zdavnaj preselil v pravljice. Ostala je kakor ponižna roža, ki cvete še tedaj, ko so se njene ponosne sestre po bogatih vrtovih že zdavnaj sklonile v smrt. Ostala je ob podobi naših deklet in mater, zaklenjena in zvesta kakor njih srca...

Kadar ju hočeta odpreti, poklekne k njej ter počasi, počasi obrata ključ v tulipanovi ključavniči. Pokrov škriplje kakor lesa na gorskem pašniku, ko žene pastir ovce v stajo, in po vsej izbi se razlije vonj po sivki, dobri, topli vonj, ki vznemirja telo, pomešan z vonjem presnega perila in sladkim duhom blaga. Barve zažive v soncu; druga za drugo se obleke, lepo zložene v skrinji, prebujajo: ošpetili iz tankega belega platna z lepo nabrani mi rokavci zasume kakor brezovo listje; rožasti židani modreci zadihajo v ženinah rokav; suknena krila s svilnatimi robovi se razvijajo; pisane rute stresajo dolge rese in ena je spremenljasta kakor večerna voda; škripasti robci, vezeni prtički, tudi prtiček za jaslice z napisom: Slava Bogu na višavah...

Da, to je slovenska kmečka skrinja, ki pa dobiva v življenju naše

ga kmeta še globlji pomen. Tesno je povezana z običaji, z onimi obrednimi navadami, ki v najstarejših trenutkih življenja vežejo stike z onostranstvom. Kdo bi doumel vlogo in pomen, ki ga ima skrinja pri slovenski ženitvi! Najvažnejši del nevestine bale je. Velika in poslikana je bila vedno okras voza, ki je balo vozil. Z zibelko in kolovratom so jo položili prav na vrh. Ponekod so jo napolnili z žitom, samo da bi bila težka. Trije možki so jo komaj dvignili na voz. Se razume, da je bila sedaj spodaj in ne na vrhu!

Ali skrinja ni bila navaden kos opreme. Saj drugače bi ne sedela

na njej ponekod stara baba, pri nas na Krasu nevestina mati, na Gorenjskem fantič, ki je ni pustil dvigniti. Starešina je tedaj rekel: »Preljubi ženin, skrinja je zapečaten. Ne moremo jo odpreti, dokler je ne odpečati.«

In kdo bi razumel to simboliko? Skrinja je zapečaten! Ali ženin razume. Treba je obdarovati onega, ki sedi na njej, pa bo dobro. In ženin odkupi nevestino skrinjo. Potem jo s stokanjem spravijo na voz. Nanjo sede starešina in veli pogajati. Toda voz se ne premakne dalje, ker mu manjka — peto kolo. Menda je spet skrinja vsega kriva. Vse-povsod iščejo to skrivnostno peto

kolo. Rešeta, kolesa, lesene krožnice prinašajo na voz, a vse nič ne pomaga. Nazadnje prinese mati velik hleb kruha ali pogače. Na skrinjo ga položijo, kot bi se morali odkupiti tej skrivnostni »skrinji zaveze... Sele potem konji lahko vnetegje proti ženinovemu domu.

Rekli smo že, da poleg take ženitovanske skrinje pozna naš kmet še skrinjo za žito in druge pridelke. Tako skrinja stoji navadno v kašči, po vežah ali na podstrešju. Od prve se loči nekoliko po obliki. Po pokrovu, zlasti pa po tem, da nima onega okrasja, po katerem so znane skrinje naših nevest in žen. Zname, kajti prav po tem okrasju spada tako imenovana ženitovajska skrinja med najodličnejšo vrsto slovenske ljudske umetnosti. Na njej lahko sledimo razvoju ljudske obrti, v njej gledamo enako izdelk našega človeka, njegovega čustvanja in fantazije, kot v ljudskem stavbarstvu, slikarstvu in pesmih.

V razliko od doslej obravnavanega gradiva skrinja ni vezana le na kako določeno pokrajino. Od nekdaj je povsod po Slovenskem. Od nekdaj, pa čeprav tega ni mogoče dokazati z letnicami. Res so povsod slovenske ženitovajske skrinje opremljene z letnicami. To so letnice poroke, spomin nevesti na dan, ko je odšla z doma. Toda skrinjo so slovenski predniki uporabljali že davno prej, ko je postala tako lična spremljevalka neveste. Rekli smo že, da sega njen izvor do pradavnih časov. Sele v XIX. stoletju pa je postala izrazit okrasen predmet, to je tedaj, ko je v meščanskem pohištvo že davno izumrla. Pač tako kot prehaja vse po-dezelsko iz mestne mode v ljudsko. Tedaj se je skrinja šele razživila na kmetih in večina vseh danes nam hranjenih skrinj spada v to dobo. Prva znana pa nosi letnico 1584, to je leto Dalmatinove Biblije.

RADO LENČEK

Spomíni na dom

Odlomki iz knjige
„PREPROSTE STVARI“
Emilijana Cenca

Vrata... Najrajši bi bil objel kmeta, ki živi v naročju te zemlje, ki mi je bil rekel:

»Kadar koli prideš, so ti moja vrata odprta, kruh je na mizi in postelja postлана.«

Nekaj velikega mi je podaril s temi besedami! Tedaj nisem vedel storiti drugega, le roko sem mu stisnil in globoko sem mu pogledel v oči. Dovolj je bilo, da sva se razumela.

Dobra, skrbna vrata dobrih ljudi! Njih barva je kakor barva dreves, in ključka ima na koncu cvetni popok. Debele deske se vežejo v močno sožitje, ki navdaja človeka z občutkom varnosti in stalnosti. Sredi vrat, v dosegu človeškega očesa, je lina v obliki srca, ki pravi: »V hišo stopi s srcem, ne z nožem.« Prag je obrabljen od mnogih stopal; živi in mrtvi so stopali čezeni. Na desni strani vrat stoji dolga kamnita klop.

V zelenkaste podboje je vklesava

velika letnica, ki priča, da so ta vrata videla že Napoleonove vojske in da se spominjajo celo rokovanja, ki so trkali nena, ko so naši pradedi šli v zibelkah. Sredi noči so prišli in potrkali na vrata, brez besed in brez prošnje — samo oči so jim temno žarele iz zaraslih obrazov in dolgi pastirski plašči so jim, kakor srednjeveškim romarjem, padali čez ramena do tal. Vrata se še spominjajo njihovih težkih rok, ki so jemale in delile, čeprav so jih danes že potisnili v pravljice kakor nekaj, kar skoraj nikdar ni bilo res. Kadar se dotaknem tih možnih rožancev, začutim, kako pod skorjo davnih let utripa srečnejše teploti. Kajti izekali so jih iz bora gore kakor kos živega, trdega mesa ter ga vzdali v stene človeškega bivališča. Se trepetja v njem pravadna moč in bojim se, da se bodo nekega dne podboji ganili kakor riba, ki mosi svet na svojem hrbtu, in tedaj bodo popokale vse stene in vse vezi. Gora še drhti v njih, v vsaki žili kamenja še utripa njena kri. Zda se še vzpenja, kot čvrst obok nad našim prihajanjem in odhajanjem, še se pokorijo meri naših dosegov, toda če se bo v njih prebudila tista divja sila, ki živi v telesu gore... Zda pa še mirno bdijo nad pragom.

Tako lepo je videti mater na vratih, ko se ozira po poti in čez travnike, kje bi zagledala svoje otroke. Potem jih pokliče, vsakega otroka pokliče po imenu — tako dober in lep je njen glas. Še kosoli ga poznajo in berači, ti trudni božji gosti...

In nekaj kraljevskega je v možu, ko z žilavo roko prime za veliko železno ključko, gospodar svojega doma in svojih vrat. Tisti trenutek je dan zanj minil; možjeve oči so mirne in trudne.

»Tok-toka teka zibelka, pisana zibelka v temni kamriči, tok-tok-tok...«, kakor bi žolna trkala s kljunom ob deblo.

Otrok je priprl oči in zaspal. Zibelka se je ustavila kakor oljniček, ki je pripeljal otroka v pristan sanjske dežele z velikimi razžami in zlatimi ptici, kjer se same nebeske zvezde sprehajajo po srebrnih cestah z majhnimi otroki. Joj, zibelka, lažja materine ibubezni, ki nadomestuje otroku njegovo norečje, mu utolaži jok na ustnicah ter mu izvabiš v sanjah vesel smehljaj. Kadar bom hotel mi-

Ko študent na rajžo gre...

Med bisere slovenske hiše neovrgljivo spada tudi klobasa. Verjetno še v dno čaka pesniškega peresa, da bi jo postavil na zasluženost mesto. Življenje jo je že samo postavilo med stvarne dobrine slovenskega narodnega gospodarstva.

Na tisto nedeljo pred Tiho se verne ljudstvo spominja nasičenja petih tisočev, ne uživa pa kruha in rib, kot pobožno ljudstvo iz svetega pisma, ampak klobase. Kaj bi počeli, če ne bi bilo ob raznih opaslih, veselih, strankarskih shodih in sedminah, ko je na tisoče in tisoče lačnih in žejnih, dobrih klobas, ki so vedno pri roki. Ko prihaja zapozneli tujec ob nepravem času v slovensko gostilno, kaj mu še lahko ponudijo? Klobaso! Ali ni glavna skrb vseh številnih propustničarjev, ki ob nedeljah hitijo proti Sežani, dobra kranjska klobasa?

Ze božanski trpin Odisiej je marsikaj vedel o klobasah. Ko se je vrnil na Itako, se je moral pretepati z nekimi beračem prav zaradi klob-

base, in je zmagal. Zaradi tega pa se je v noči pred smrtjo snubačev nespel valjal po postelji in zdelo se mu je — kakor poroča Homer — da je sam prava klobasa, ki jo pečejo v vroči ponvi.

V starem Rimu so kričavi prodajalci na lastnih trebusnih stojnicah ponujali klobase, »botulji ferdissimie, laenim Rimljanom.

Mlado krščanstvo je prepovedovalo uživanje klobas, posebno še krvavic. Jedce klobas so kaznovali z bičem, s striženjem las in izgonom iz dežele. Kljub temu pa nje priljubljenosti niso mogli zatreti. Mučenecom so po izvršenem trpljenju ponudili klobaso, da bi ta izsilila priznanje, ki ga mučeničar ni zmogla. Nekateri so klobaso pojedli, nato pa svoja priznanja preklicali. Za in proti klobasi so v srednjem veku vodili ogorčeno ideološko vojno. Nekateri teologi srednjega veka so učili, da je kaša, ki je zapeljala Evo, imela obliko klobase in da je zato klobasa prav tako vredna pogubljenja kakor kaša.

Na Koroškem in Gorenjskem so nekdaj nosili k blagoslovu tudi koline. Uslogo so duhovniku plačevali s klobasami. Ko so se prebivalci neke koroške občine leta 1868 uprli plačevati blagoslov župniku, s katerim so se spili, s klobasami, si je župnikova kuharica kar sama vzela iz košar tradicionalno bero in pri tem kričala: »Brez klobas nobenega blagoslova!«

Kasneje so na pogubljenega klobase popolnoma doznabili. Z razliko od mnogih drugih stvari v življenju Slovencev je klobasa ne samo ohranila svoj sloves, ampak ga celo povečala. Danes klobasa ne loči več slovenskih duhov. Z isto slastjo uživajo dobro klobaso svobodni Slovenci kot komunistični gospodarji. K sreči, da je rojena v kmečki hiši in jo zato prvi pokušajo kmetje. Če bi nad njenim rojstvom, vzgojo in smrtjo bdela nekdanja, posebno pa še sedanja gospoda, bi jo kmet gotovo ne dobil zlepa pod zob.

Pri nas je v zadnjem času postala klobasa že nekaka valuta. Posebno od tistih časov dalje, odkar je dinar tako nezanesljiv. V Makedoniji kupčujejo še vedno ob važnih kupčijskih zadevah z zlatimi turškimi lirami, na oni strani Feričev pa je klobasa za neke vrste kupčij merilo vrednosti.

Tudi danes še prepevajo po slovenski zemlji:

»Ko študent na rajžo gre,
jupajdi jupajda,
dobro piše, dobro je,
jupajdi, da.
Mati da mu par klobas,
jupajdi jupajda,
oče pravi: to ni špas,
jupajdi, da!«

Tuja misel

Ce stopiš na črva,
se zviija;
če zrna drobiš,
zaškriplje.
Od tuje človeku lice
zariplje.
Ni to moč črva,
ni to moč zrna,
le radi trna
slabič veka,
se zviija.
Skorpijon sam sebe vpiči
in tiho — umre.
Junak sam se uniči,
a nikdar slabiči!

Dr. Janko Grampovčan,
New York

Kontovel

Zametne lesnike hočeš zdaj tretji?

Daj mi roko:
glej, prve jurjevke v zlatu rasto,
kot otroške oči se razžarja nebo
in sive ograde na straži stoje.

Lešnjikov ni.
Nona, vsa v črne resice zavita
pod križevim potom kleči.
Molek modrikastih rok se ovija.
Molek se fantov, razgnanih po
svetu, spominja,
jagoda,
druga za drugo med prsti drhti.

Tu si.
Med pašni, nad morjem, med
gabri
kot sladek, najslajši spomin...
In s fanti živiš preko morja
in preko meja —
ti naš narod,
ti grenki naš brin.

In lešnikov ni.
Ker v jeseni,
kot kaplja krvi,
na Krasu šipek, le šipek gori.

NEVA RUDOLFF

Vstajenje cerkve božjega groba

Prav v teh prazničnih velikonočnih dneh, ko ves krščanski svet praznuje Vstajenje, uhajajo misli mnogih v sveto deželo, kjer se vojna nevarnost veča in grozi, da postane dežela žarišče novega trpljenja, novih bridkosti, novih nesreč — in kar je še usodnejše, da se enkrat razplamteli plameni razširijo po vsem vesoljnem svetu.

Jeruzalem. Medtem ko na obeh straneh močno zavarovane ograje iz bodicaste žice, ki se vleče skozi sveto mesto, korakajo do zob obojeni vojaški oddelki, tlačni krščanski svet ne samo v sveti deželi, pač pa po vsem krščanskem svetu usoda cerkve svetega groba. Medsebojna prerekanja se vlečejo v nedogled, slovita zgodovinska stavba pa medtem grozi, da se spremeni v razvalino. Velikanski dom muslimanske molitnice nudi pretresljivo nasprotje ob pogledu na cerkev božjega groba, ki je znotraj in zunaj vsa podprta z odri umazanih tramov. Pobožnost vernikov, ljubosumnosti sekt in nepopustljivosti Cerkve, vsa ta dejstva so odgovorna za tako sramotno stanje.

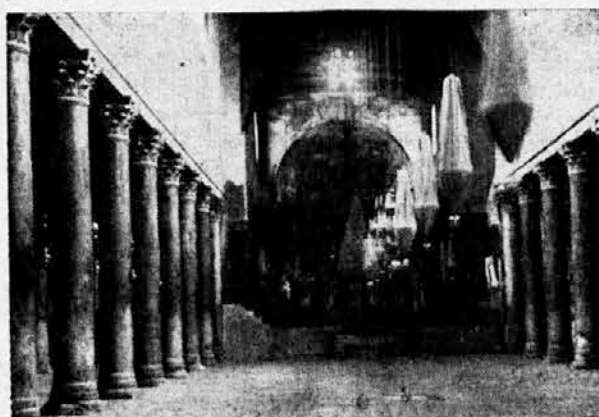
Od Konstantinove bazilike, ki je bila zgrajena v IV. stoletju na Golgoti, ni pridalo ostalo. Perzijska invazija leta 614 je uničila veličastno poslopje. Menih Modest je zopet sezidal zgolj okroglo gradbo nad samim grobom. Leta 1009 je blazni kalif Hakim porušil grob z vsemi krščanskimi cerkvami vred. Križarji so šele v XII. stoletju zgradili baziliko v romanskem slogu, o čemer pričajo danes samo še deli fasade in zvonik.

Cerkve svetega groba je preživljala vse nesloge krščanstva. Ludvik Aragonski je baziliko kupil od Mohameda El Nasserja za 32.000 zlatih dukatov in jo prepustil Vatikanu pod pogojem, da jo bodo o-skrbovali franciskani. To je bilo v začetku XIII. stoletja. Do konca XVIII. stoletja so cerkev križarjev vzdrževali s popravili v prvotni obliki, leta 1808 pa je požar uničil kupolo nad grobom. Turški sultan je nato dovolil grškim menihom, da lahko baziliko ponovno sezidajo.

Črte za popravo, obnovo ali novogradnjo cerkve. Temu povabilu so se cerkvene občine tudi odzvale. Zastopniki latinskega obreda so naloge zaupali Francozom. Ti so v resnici tudi sestavili številna poročila in izdelali načrte. V istem času pa je bil jordanjski guverner v Jeruzalemu imenovan za zaščitnika svetih mest, in jordanjska vlada je poskušala obnovo izvesti kot čisto notranje jordanjsko zadevo. V ta namen je pooblastila neko britansko

čeno plast, ki so jo zamenjali z betonom.

Pred dobrim letom je jordanjska vlada sklicala zastopnike pravoslavne, armenske in latinske cerkvene občine in jih povabila, naj imenujejo strokovnjake, ki bi izdelali načrte in izdelali načrte. V istem času pa je bil jordanjski guverner v Jeruzalemu imenovan za zaščitnika svetih mest, in jordanjska vlada je poskušala obnovo izvesti kot čisto notranje jordanjsko zadevo. V ta namen je pooblastila neko britansko

tvrdko, da izdela vse potrebne načrte. Po mišljenju v Jeruzalemu zastopanih krščanskih cerkv pa anglikanska Cerkve ne uživa v cerkvi sv. groba nobenih pravic, pa so zato ti zastopniki protestirali pri jordanjski vladi.

Vsekakor je nastop angleških krogov končno združil latinske in armenske kristjane, pravoslavne kopte, sirijske in bizantinsko-arabske kristjane — to je vse one, ki si že stoletja delijo posest nesrečnega hrama. Strokovnjaka za zgodovinske zgradbe, francoskega arhitekta, je nova skupnost pooblastila, da na licu mesta pregleda in izdela vse potrebne predloge. V teku letošnjega zime so bili dejansko vsi načrti za popolno novogradnjo cerkve v celoti tudi izdelani.

Prav iz te pobude pa so se porodile nove težkoče. Ostalo je namreč odprto vprašanje, ali se bodo razne konfesije odpovedale raznim konstrukcijam, ki so jih same zgradile, in ali bo jordanjska vlada obnovo tudi dovolila. V tem trenutku angleški arhitekti še niso izločili, in jordanjska vlada se je celo izrekla, da bi obnovo sama finansirala. Medtem pa so se odnosi med Veliko Britanijo in Jordanijo po znanih političnih dogodkih popolnoma spremenili. Ta novi razvoj bo morala vstajenje cerkve božjega groba le pospešiti.

Farizejstvo v politiki ne služi nikomur!

Glusci so glusci in slepci so slepci, pravimo Slovenci, kadar ugotovimo, da glusci in slepci kake resnice ne vidijo in ne slišijo. Kadar pa poudarjamo, da na sluhu in vidu zdrav človek resnice ne sliši in ne vidi, rečemo, da ga ni večjega glusca in slepca od tistega, ki tak hoče biti.

Gre pač za dobro ali slabo vero v presoji kake zadeve, kakoga vprašanja ali kakoga položaja.

»Imate vse, kar vam pritiče«, trdijo mali ljudje, ko odgovarjajo na zahtevo po splošni zaščiti Slovencev v Italiji. Ko pa jim naštejemo vse tiste naše svete pravice, ki nam jih ustava določa, ki pa nam jih oblasti ne priznava in ne spoštuje, nam v zadregi in tiho pošepečajo v uho: »Italija je vendar demokratična država in vam bo gotovo vse priznala in spoštovala.«

To so nam že italijanski protifašisti od 28. oktobra 1922 do zloma Mussolinijevega režima obetal! In izpolnili te obljube pa še danes čakamo!...

Toda dokler govori mali človek, slišimo glas nepoučenega ali pa tudi glas naivnega in domisljivo prevzetnega človeka, ki sliši samo en glas: Italija je pravična, ona ne dela krivice nikomur!

Do tu še ni velike zamere, kar ne kaže, da gre za zlobo in hudobijo.

Drugače pa izgleda na stvari, kadar govorijo višji predstavniki oblasti in ti prvo (l. 1921, 1945, 1947) ustno in pismeno obljubljajo in zagotavljajo priznanje, spoštovanje in uživanje vseh narodnih pravic, od jezikovnih do političnih, na podlagi listine človečanskih pravic in določil državne ustave. Ko pa ves srečen in zadovoljen stopi naprej pred tvojo krajevno oblast in se teh svojih z visokega stola svečano priznanj in proglašenj pravic hoče poslužiti, slišiš tale opomin: »Tukaj smo v Italiji in v Italiji se govori samo italijanski.«

Ali pa tudi: »Kdor zahteva kako priznanje jezikovnih pravic, pomeni, da je proti Italiji in za Titov komunizem.«

Taka oblast je v protislovju. Izjava ministrskega sveta od julija 1945 in pismo-okrožnica videmskega prefekta dr. Candolinija od septembra 1945, ki smo ga že večkrat objavili, nimata nobenega pomena za avtorje izjave in pisma niti ne za širšo italijansko javnost!... Naša manjšina pa trpi na prikrajšanju pravic!

Zdaj pa zdaj prihaja kak predstavniki oblasti ne dan tudi s takole modrostjo: »Čas je, da nehate z vašimi zahtevami in pritožbami. Zdaj so med Italijo in Jugoslavijo v teku dobri odnosi in jih nihče ne sme motiti.«

To povelje dlisi po metodah fašizma in njegovega režima. Prvim in drugemu smo se mi Slovenci stavili po robu. Poziv na mirovanje, da se dobri odnosi med državama ne motijo, skriva v nositelju oblasti, ki ga izreka, prepričanje, da so naše zahteve upravičene, in skrb, da jih ne začnemo preveč glasno zahtevati! Zato bi nas taki povelja joči čimhitelji radi z besedo ostrašili, misleč da slovensko ljudstvo v Italiji predstavlja samo teki, ki nimajo takoj na jeziku primeren in krepak odgovor in zavrnitev premišljenega opoziva in v opomin.

GOSPODARSTVO

NA NJIVI. Če zemlja ni mokra, lahko nadaljujemo z oranjem in z zaoranjem hlevskega gnoja. Zaorano gnojno pa moramo dodati še 30 - 40 kg superfosfata na 1.000 kv. metrov površine, ker gnojno primanjkuje fosfor. Važno je, da orano zemljo tudi takoj pobranamo, ker le tedaj nam bo uspelo jo popopolnoma razdrobiti, kar bi nam pa ne uspelo, če bi pustili, da se posuši in s tem strdi. To velja posebno za težko, šlovnato zemljo.

Nemška detelja ali večna detelja (erba medica) ne bo uspevala v vlažnih in močvirnatih zemljah, ker njene korenine sežejo globoko v zemljo, in torej če tu nalejijo na vlažno, močvirnato zemljo, pričnejo gniti in s tem rastlina usahne. To se lahko zgodi že po drugem letu setve. V tako zemljo pa lahko sejemo domačo črno deteljo (trifoglio). Sejemo jo med oves kakor nemško deteljo. Semena nam bo zadostovalo 2 - 3 kg na 1.000 kv. metrov površine. Ta vrsta detelje pa nam ne traja več kot dve do tri leta. Da dobimo odlično krmo, je potrebno, da deteljo in oves skupaj pokosimo, in to, ko je še oves v popolnem cvetju.

V VINOGRADU IN SADOVNJAKU. Ko se zemlja posuši, je skrajni čas, da posadimo trte in sadno drevje. Ponovno priporočamo, da pri saditvi rabite prvovrstne trte in sadna drevesca. Nadalje priporočamo pri saditvi, da zemljo dobro pognojite z dobrim preperelim hlevskim gnojem in mešancem (kompostom). Na ta način dobimo krepke in zdrave sadike, katere nam bodo nadalje dobro uspevale. Kako sadimo?

da je oblast, od najnižje do najvišje, tudi po krščanski zapovedi dolžna spoštovati in ščititi pravice vseh državljanov.

Jasno, da takim predstavnikom oblasti ni slovenski tisk s svojim vsakodnevnim odkrivanjem krivic, ki se godijo slovenskemu ljudstvu, in objavljanjem pritožb ravno priljubljen, toda ta tisk je še edina tribuna, ki jo imamo, da svet sliši naš glas, naše zahteve in pritožbe! Saj je še sam predsednik republike, Gronchi, pred kratkim spomnil oblasti na dolžnost, ki jo imajo, da človečanske pravice državljanov spoštujejo. Dodel pa je tudi to, da se v obmejnih krajih, kjer živijo jezikovne manjšine, mora uvesti posebna avtonomija!

In sv. oče je opozoril tudi same funkcionarje notranjega ministrstva, ko jih je pred nekaj meseci bil sprejel v Castelgandolfo, da morajo spoštovati pravice slehernega državljanja, ker sicer zagrešijo tako krivico, ki utegne dovesti do nemir in prevratov!

Da se dobri sosedni odnosi ohranijo, je potrebno, da oblastva ravna pravično z obmejnimi ljudstvom, zlasti z jezikovno manjšino. Oblast, ki tako ravna, ne izgubi ničesar in pridobi na ugledu ter doseže zadovoljstvo državljanov.

Ljudstvo jezikovne manjšine, ki se čuti v svojih pravicah prizadevo, se čuti v svojih državljanstvih in človečanskih pravicah prikrajšano in ponižano. V takem položaju to ljudstvo trpi po krivdi odgovornih oblasti!

Pripravimo se na volitve

Letošnji velikonočni prazniki nam prinašajo tudi razpis upravnih volitev, občinskih in provincialnih.

Naši somišljeniki na deželi in v mestu se pridno pripravljajo na volitve, ki naj zagotovijo zmago naših zdravih demokratičnih list!

Izkušnje zadnjih pet let upravljanja naših občin in slovenskega zastopstva v goriškem občinskem in provincialnem svetu naj bodo našim ljudem zgled in svet pri izbiri kandidatov za volitve. Treba nam je izkušnih mož in novih mladih sil, ki nekaj obetajo za dober uspeh na volitvah, za pošteno in uspešno polno upravljanje slovenskih občin ter za značajno in čestno zastopstvo Slovencev v goriškem občinskem in provincialnem svetu.

S treznim, možatim nastopom na pravem mestu in ob pravem času utegnemo na podlagi ustave in zakona doseči to, kar nam kot državljanom slovenskega poretka pritiče!

Naš položaj nam nalaga nalogo, da pokažemo italijanski javnosti, vsemu svetu in zlasti našim bratom v matični državi, da niso vsi "lovcenci" komunistično zaslepljeni in željni rdeče diktature!

S svojim nastopom in uspehom moramo pokazati, da smo ljudje mirno in spoštljivo, željni svobode in vseh pravic, ki nam kot državljanom demokratične republike pritičejo.

Po izvajanju videmskega spornazna glede osebnega kretanja v ob-

Tam okoli leta 1947, ko je zavezniška oblast v teh krajih končala in je Italija zopet prevzela tu svojo polno suverenost, so razni italijanski listi odkrito pozivali vlado, naj pošlje v naše kraje take funkcionarje, ki bodo ljudstvo razumeli in njegove pravice spoštovali in ščitili, da se ne bodo godile krivice kot v preteklosti.

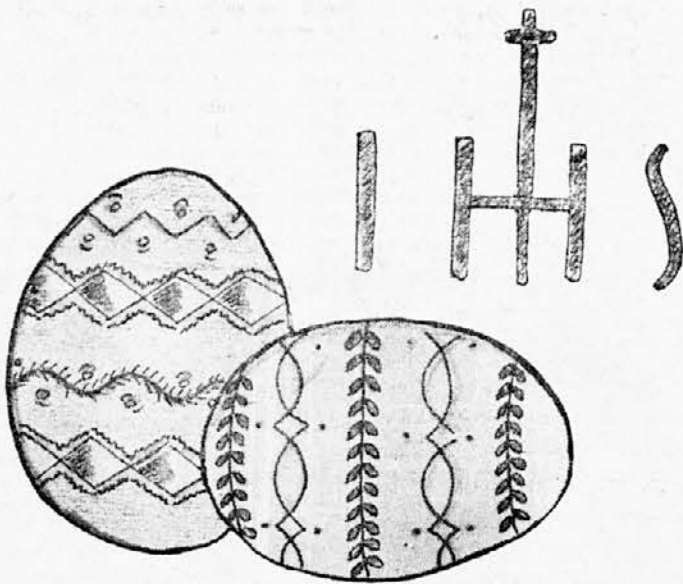
Zal se tega poziva vlada ne drži! Pretirani nacionalizem funkcionarjev škoduje dobri odnosom ne le med obmejnimi ljudstvom enega in drugega naroda, ampak tudi odnosom dveh sosednih držav!

Ker izgleda, da je vladi in kra-

jevnim funkcionarjem na tem, da se dobri odnosi med dvema državama ohranijo, naj eni in drugi spoštujejo naše pravice, naj ustrežejo našim upravičenim zahtevam!

Več veljajo pravice posameznika, kot pa trenutni »dobri« odnosi med dvema državama! To seveda v moralnem oziru zasebnih pravic!

Farizejstvo v politiki ne služi nikomur! Ono le zaostri položaj na meji in še bolj vznejevolji že itak trpeče ljudstvo, ki drugega ne zahteva in prosi, kot samo spoštovanje tistih naravnih pravic, ki mu jih je sam Bog dal in ki mu jih tudi državna ustava določa!

mejnemu pasu imamo priliko srečati se z našimi ljudmi z onstran meje in tudi tja zahajati. Od vseh slišimo samo pritožbe, povsod vidimo samo ljudi in zemljo pod diktaturo!

Izjemo tvori seveda tista peščica komunistov, sopotnikov in koritarjev, ki imajo vso osebo korist, da komunistični režim podpirajo in zagovarjajo. Ti prihajajo tostran meje na ukaz rdečih oblasti, da skušajo opravičevati in hvalisati komunistični diktatorski režim!

So pa tudi tostran meje taki, ki komunistični režim zagovarjajo, in tudi ti opravljajo to službo samo iz osebnih koristi. Ko pa jih vpraša-

ju, ampak ljubimo zlato svobodo in verujemo v napredek človeštva razvojno, brez zatiranja ljudi in prelivanja človeške krvi, pripravimo se na naše volitve kot svobodni državljani in prepričani demokrati!

Svetilka bratstva

Nekaj let od tega so na griču pri Mededji pod Krminom postavili svetilko miru, kamor so položili žare z zemljo z raznih bojišč in tudi iz jam (lojb). Te dni so v kostnico na Oslavju postavili pa svetilko bratstva!

Kljub temu smo Slovenci v Italiji

Es en:

Velikonočno videnje

Budi slovenska zemlja se iz spanja, na polju rumanordečo grudo kmetič orje,

ljubeče se mu vda, po morju zaduhtelo je

Primorje!

Veliko noč vsak narod sanja! —

V bleskotah srebrnih prikazal Novovstali

se vsaki lepi duši bo, neumrjoči,

krilatci spremiljajo, poetje Ga pojoči,

v rožnih haljah nebesni zali.

In brenkajo na harf srebrnozlatih strune,

Boju, ki rajski mir prinaša, slovo,

Vrtinarju ves podoben, duše ljubi in

glasle se sladki zvoki do Jadrana

pristavo,

in Podjune.

Vstal Kristus je od groba —

odvalil je krilalec kamen;

bleste se rane poveljane, duhteče kot ciklamen,

o, rajni, blagor vam — grobovi se odpró

do Doberdoba!

Vstal človek bičan, križan, bo od smrti —

kot Kristusu odvalil angel kamen,

na grobu tam postal Vrtinar nebeški;

ves omamen

zrem narod z varhi božjimi na zemlji,

v Rajskem vrti!

mo, zakaj se ne preselijo v rdeči raj, molčijo ko mutasti!

Obsodba samega Stalina od strani sedanjih voditeljev Sovjetske zveze po nudi našemu ljudstvu zgovoren dokaz komunistične krutosti, zahrbtnosti in neolikanosti!

Stalin je bil diktator in krut sovražnik svobode ter neizprosni preganjalec in pobijalec posameznikov in skupin ljudi ter tudi celih plemen in narodov. Današnji voditelji Sovjetske zveze so bili njegovi ožji sodelavci in zvesti izvrševalci njegovih ukazov. Danes ga obmetavajo z najhujšim blatom, ker se čutijo sokrivne in se krivde boje! O, če bi se Stalin mogel samo za nekaj minut povrtniti na ta svet, koliko resnice bi nam znal odkriti in kako bi njegovi rdeči sodniki bili zopet na kolenih pred njimi!...

Računajo z nevarnostjo ljudskih množic in z učinkovitostjo svojih agentov, ki tudi največje laži spreminjajo v resnice, in večne resnice v laž.

Ker nismo zločinci in nas vest ne peče; ker nismo in ne bomo postali

ji še vedno brez zaščite, ne smemo dajati slovenskih imen našim rojenčkom, ne smemo rabiti našega jezika v odnosih z javnimi uradi in z oblastmi in tako dalje!...

To so gotovo lepe in pomenljive simbolike, ostajajo pa gole zunanosti, če tisti, ki so jih zamislili, ostajajo le pri besedah.

Voščila SDZ v Italiji

Vodstvo Slovenske demokratske zveze v Italiji vošči veselo velikonočne praznike vsem članstvu, vsem somišljenikom in vseh slovenski manjšini.

Ko se veselimo Kristusovega vstajenja, smo polni upanja v našo bodočnost in v življenje našega naroda.

Po prenehanju trpljenja in smrti na križu, je Kristus zmagovalno vstal in zle sile strli!

Prepričani smo, da bo tudi naša pravična stvar zmagala in da bodo končno tudi nam zazvonili zvonovi in raznesli, da je končan veliki petek in da je napolnila velika nedelja slovenskega človeka!

Trdno zaupamo, da svojega križa ne nosimo zaman, ker nam je križ poročstvo zmage pravice in vstajenja!

Vodstvo SDZ v Italiji

Z zadnjih sej goriškega občinskega sveta

Na zadnjih dveh sejah goriškega mestnega sveta, ki sta se vršili preteklo in predpreteklo sredo, sta bili zlasti zanimivi dve razpravi, in sicer prva o stavbi pri O.N.A.I.R. (Opera Nazionale Italia Redenta) službenih učiteljev, ki zahtevajo pravično rešitev odnosno poplačilo njih slabega gospodarsko-financijskega stanja, druga pa o zahtevi mestnega avtobusnega podjetja ATA za znižanje prevoznih cen na nekaterih mestnih avtobusnih progah.

Glede stavke učiteljev pri O.N.A.I.R. prideta v poštev interpelacija občinskih svetovalec Italije Constantini in Antona Bisiacha (demokrsčana) z dne 15. febr. 1956, v kateri slednja dva vprašujeta župana ali bi ne smatral za potrebno, da se tudi goriški občinski svet zavzame po svojih močeh za pravično rešitev problema, ki bi lahko dovela do pomirjenja v tem zasluznem (kakor pravi interpelacija) predelu O.N.A.I.R.-ja in pa interpelacija, ki so jo podpisali občinski svetovaleci Gino Venuti, Alojz Delpin, Karel Crocetti, Rihard Visintin (misovci) skupno z odv. K. Pedronijem (marharist) in s katero predlagajo, da bi se župan, ki je tudi član vodstva O.N.A.I.R.-ja, zavzel za pravično rešitev težkega gospodarskega položaja, v katerem se nahajajo že omenjene učitelje, ki da izvršujejo veliko delatno delo, a katerih stalež ni samo poniževalen za njih stan, ampak prejudicira nalogo, ki jim je zaupana.

Župan je na obe interpelaciji na dolgo in široko odgovarjal in pri tem objasnjal, da se je O.N.A.I.R. v Rimu obrnila do raznih v poštev prihajajočih faktorjev in dosegla, da je bil izdelan načrt zakona, s katerim bi povišali podporo. Pri tem ni pozabil omeniti, da si v Rimu niso na jasnem, ali gre tu za državno ustanovo ali za zgolj zasebno pravno bitje.

Razvila se je več ur trajajoča razprava, v katero je posegel tudi naš svetovalec dr. Karel Birs, ki je iz človečanskega stališča sicer podprl pravične zahteve gmočno za postavljenih učiteljev, a je upravičeno izrazil dvom, da bi bila O.N.A.I.R. državna ustanova, ki je bila sicer ustanovljena po prvi svetovni vojni specifično za delovanje v Julijski in Tridentinski Benečiji, torej v novih deželah in s posebnimi nalogami, a katere današnji cilji in stremeljenja pri vzgoji naših otrok niso nam Slovincem kaj jasna. Sai obe interpelaciji govorita o tem zaslužnem predelu in o tako delikatnem delu O.N.A.I.R.-ja. Za vzgojo otrok pridejo vendar v poštev samo splošno veljavna pedagogična načela, zaradi česar odpa- de vsako posebno »zaslužno« ali »delikatno« delo in stremeljenje na tem torišču, zaradi katerega ni potreben obstoj posebne organizacije. Med izvajanjem našega svetovalec je na desničarski strani nastalo precejšnje razburjenje; znak, da so njegove besede zadele v živo. Saj je

tudi svetovalec Batti celo stavil predlog, naj otroške vrtce O.N.A.I.R.-ja prevzame v svojo upravo občina. S tem bi bilo rešeno vprašanje stavljujočih učiteljev in bi odpadlo cikanje na tako imenovano »delikatno delo«.

Vzrok, zaradi katerega se centralne oblasti obotavljajo povišati pomoč O.N.A.I.R.-ju je, po mnenju svetovalec dr. Birs, ta, da gre namreč za privatno bitje, ki je v »dudu časa« po prvi svetovni vojni nastalo za »pomoč novim provincam«, »pomoč«, ki je danes, ko je Italija postala demokratična republika, postala odvšila. Pod besedo »pomoč« razumemo Slovenci, kajpak, kar se naših otrok tiče, le raznarodovalni namen, kljub predpisu 6. člena ustave, ki pravi, da država ščiti jezikovne manjšine. V resnici pa je zaščite od nikoder ni!

Občinski svet pa je z večino glasov odobril, kar sta interpelaciji zahtevali.

Preteklo sredo je občinski svet odobril pravce, ki urejajo razmerje članic davčnega konzorcija, to je občin Gorica, Sovodnje in Steverjan, do izterjevalnega zavoda in nekaj drugih točk. Nato je župan povedal, da je zavod INA (Istituto Nazionale Assicurazioni) odločil zgraditi v Gorici 350 stanovanj v roku sedmih let, in sicer na Oslavju, v Pevmi in v Standrežu. Če pa bi temu zavodu občina preskrbela brezplačno zemljišče za zgradbe, bi INA postavil stanovanja že v roku dveh let. Svetovalci so, ne da bi kdo govoril proti očitnemu namenu ogrožanja slovenskih naselij, dali občinskemu odboru pooblastilo, da preskrbi zavodu INA brezplačno zemljišče na Oslavju, v Pevmi in v Standrežu.

Kar se tiče poviška prevoznine na mestnih avtobusih podjetja A. T. A., smo s tega mesta že povedali naše odklonilno mnenje in tudi poročali, da je občinski svet povišek dovolil.

Volitve se bodo vršile v maju

Zakon za upravne volitve je že gotov in minister za notranje zadeve je povedal, da se bodo volitve vršile 27. in 28. maja.

Doberdobci na kmetiški razstavi v Veroni

Predpreteklo nedeljo 17. t. m. je doberdobski župan g. Mirko Ferletič, kot član goriškega Kmetijskega konzorcija, vodil še pet domačinov na kmetijsko razstavo v Verono. Vozili so se s pulmanom, ki ga je dal na razpolago Kmetijski konzorcij in so za vožnjo in vstopnino na razstavo plačali vsega skupaj samo 350 lir. Na razstavi so seveda občudovali razne zanimivosti modernih kmetijskih strojev, lepo rejeno živino, čudovito bogate poljske pridelke in drugo.

Urnik brivnic

Dne 1. in 2. aprila t. l. bodo vse brivnice in frizerski saloni zaprti po ves dan.

Župnik Kjačič dobil zadoščenje

Nedavno smo poročali, da so »italianissimi« iz Kozice pri St. Lenartu v Nadiški dolini preprečevali vstop župnika č. g. Kjačiča v župnišče, češ da je Slovenec, medtem ko da »ljudstvo« zahteva italijanskega duhovnika.

Zadeva se je enkrat končala z zmago pravice in župnik č. g. Kjačič je župnišče že zasedel in svojo službo redno nastopil.

Smrtna kosa

Pretekli teden je umrла gospa Kornelija Lucchesi (Lukčič) roj. Vuk, soproga znanega tiskarja iz Gorice g. Ludvika.

Prizadeti družini naše iskreno sožalje.

DROGERIJA DOBRO, BLAGO
NAJNIZJE CENE
ANTON PODGORNİK
GORICA - Trg. De Amicis 12, na Kornu - Tel. 3009

POZOR!!!

Volneno blago za kompletno moško obleko s podlogo za Lir **4.950**

" " **7.480**

" " **10.700**

ter lepa izbira angleškega moškega blaga

dobite v trgovini

A. PERTOT Trst, Ul. Glinaščica 22, tel. 95-998

Slovenski kmetje - najstarejši smučarji

Pod tem naslovom prinaša dunajska »Die Presse« krajsko razpravo o najstarejših sledovih smučanja, ki vodijo prav med Slovence. Slovenske ljubitelje belelega športa, ki morda že poznajo kaj zgodovine slovenskega smučarstva, kakor tudi tiste, ki o tem niso poučeni, bodo ta razmotrivanja gotovo zanimala. »Die Presse« pravi med drugim:

Univerzitetni profesor dr. Ervin Mehl je v zvezi s smučanjem v tridesetletni vojni napisal tole: »Bistveno je, od kje je prišlo smučanje, o katerem govori Valvasor v svoji znameniti knjigi, ki je izšla leta 1689 pod naslovom »Slava vojvodine Kranjske«, in kaj se je z njim zgodilo. Prvotne domneve, da je slovensko smučarstvo že davno izumrlo, so se izkazale za pogrešne. Ze kranjski gozdar Schollmayer - Lichtenberg piše 1893. leta, da je edino alpsko območje, v katerem so se ohranile smuče, podobne nordijskim smučem, ki pa so se od teh povsem neodvisno razvijale. Ribnica na Dolenjskem. Tam uporabljajo prebivalci spredaj narahlo upognjene tenke desice, dolge nad en meter in široke šestnajst centimetrov.

KRASKI PRODAJALEC BRUSOV

trov, ki jim pravijo »smuči«. Gre torej za prav iste značilne kratke smuči, ki jih popisuje Valvasor in tudi za isto področje, namreč za Bloško planoto, ki leži kakih petdeset kilometrov od Ljubljane, 700-900 metrov nad morjem.

Na dunajski lovski razstavi leta 1910 so bile razstavljene izvirne »smuči« s Kranjskega. Vendar se je šele leta 1930 Jugoslovanska zimskošportna zveza odločila, da na pobudo znanega monakovskega smučarja in športnega pisatelja C. J. Lutherja zadevo preišče. Uspeh je

bil naravnost presenetljiv: Valvasorjeve smuči živijo v vseh svojih podrobnostih kakor pred tri sto leti. Na Blokah, kjer je pozimi obilno snega, je kakih 35 vasic, v katerih smuči staro in mlado. Ob nedeljah zahajajo »na dilca« v cerkev in svojo zadnjo pot opravi umrli kmet tudi »na dilca«, kamor so pritrili krsto.

Poleg kratkih smuču pa poznajo tudi daljše, na katerih je pritrjena daljša vrva, ki jo smučar drži v rokah. Krivine opravljajo na ta način, da dvigne z vrvo konico notranjih smuču, obenem pa obrača zunanjo smučko. To kaže na neko skupnost z ruskimi smučkami. Na Blokah pa se je razvila tudi igra smučanja, predvsem pri mladini. Smučarski sprehodi s dekletom, pa tudi rajanja ob pustnem času so zelo priljubljena. Leta 1933 je ravnatelj švedskega smučarskega muzeja v Stokholmu prejel starokranjske smuči ne samo z Blok, ampak tudi s Pohorja na Stajerskem, kjer uporabljajo smuče drvarji.

Tako stojimo pred presenetljivim pojavom, da se je med slovenskim prebivalstvom na Kranjskem in Stajerskem ohranilo smučanje iz pradednih časov. Oblika smuču in vožnja z vrvo privezanih smuču kažeta na ruski smuk. Neverjetno je, da bi bil to zgolj slučaj, ampak je verjetneje, da so v VI. stoletju došli Slovani te smuče že s seboj prinesli. Le na ta način si je mogoče ta izredni pojav zimskošportne

ga orodja tako daleč na jugu raztolmačiti. V vseh drugih krajih je mogoče najti prvotne smuče samo severneje od južne konice Skandinavije, na celini pa nekaj malega južneje od te črte. Vsekakor je slovenska smučarja eno izmed najzanimivejših poglavij zgodovine smučanja sploh.

OKOLISKA PERICA

Novo življenje v semenskem zrnu

V neznatnem semenskem zrnu, ki ga zdaj izročamo materi zemlji, tiči skrivnostna sila, ki vzbuja novo življenje. Tudi v tem majhnem zrnu se nam odkrivajo skrivnosti stvarstva, in težko se bomo kdaj pripokali do sposobnosti, da bi ta večni duh tudi razumeli. Izkusnje in raziskovanja pa so človeka naučila, kako vzgajamo semena, da nam dajejo krepkejši in izdatnejši ter boljše rastline. Že dolgo je tega, ko je človek s svojo vodilno roko posegel v potek naravnega življenja in naravo izdatno podprl.

Semenarstvo, ki je zelo važna pogoja današnjega gospodarstva, zahteva, da postanejo nosilke semenja samo tiste rastline, ki se najbolj odgovarjajo zahtevanim lastnostim. Te rastline vzgajajo v posebnih semenarnah, posebno na Nizozemskem, v Italiji, na Danskem, v Franciji in v Nemčiji. Pri tem prav posebno pazijo na to, da ne pride do nezaželenih oploditev po žuželkah ali vetru. Površinska gostota posajenih semenskih nosilk

je manjša kot pa pri pridobitnih kulturah. Zmanjšanje donosa pa stopnjuje kakovost semenja. Semensarnam so po navadi priključene tudi preiskovalnice, kjer neprestano raziskujejo in vzgajajo nove, še izdatnejše, še odpornejše in boljše rastline, oziroma sadove. V tešnici zaznamuje razvoj tudi na tem poprišču stalno nov napredek. Da je svet pridobil nova plodna zemljišča tudi na področjih, ki so jih pred desetletjih smatrali kot popolnoma neplodovita, je treba v dolgem obsegu pripisati tudi ta prispevek naporom preiskovališč semensarn.

Takoj ali celo nekaj časa, predno seme dozori, nastopi čas žetve. Seme dozoreva nato na suhih mestih. Tako postopajo v prvi vrsti zato, ker bi zrelo semenje drugače ob žetvi izpadalo. Tako pa odstranjujejo semenska zrna iz naravnih pogojev na zaželenem mestu, kjer zrne tudi zbirajo.

Temu sledi suho ali vlažno čiščenje in sortiranje, pri čemer seme sproti nadzirajo. Semenska zrna, v katerih dremleje novo življenje, čuvamo najboljše na hladnih in suhih mestih. Mraz zrelumu zrnu ne škoduje, pač pa obilna in vlažna toplota, ki predčasno vzbuja kal in seme slabi.

Trgovina s semenjem spada med najbolj zanimiva in važna področja gospodarstva. Ta trgovina ne posreduje samo porazdelitev semen, ki mnogokrat prihajajo iz zelo oddaljenih krajev, in sicer semen z visokim odstotkom kaljivosti, ampak skozi roke semenjarjev prihajajo osnove naše prehrane. Kakor je vzgoja semenja zadeva zaupanja, prav tako sloni tudi na zaupanju vsa trgovina s semenjem. Izkusjen trgovec čuva sebe in svoje odje-

Če ste poročni in vaša žena sama opravlja vsa gospodinska dela, vaš bodo morda zanimala naslednje ugotovitve: Vaša žena na pravi od 1. januarja do 31. decembra progo v značni črti od Trsta do obal Kaspiskega morja in nazaj, to je 5.000 km. Vse to, ne da bi se umaknila izpod strehe.

Naše noge morajo opraviti nemerno več dela, kakor pa navadno mislimo. Kdo bi pač o tem razmišljal? Naš kmet prehodi ob poljskih opravilih kakih 40 km dnevno, prodajalka 13, živahen otrok pri igri 16-24. Vse te številke so izredno ugotovitve s pedimetrom, s pravico, ki meri korake pri hoji. Končna preiskava raziskovalcev je dognala, da vsak izmed nas napravi po 18.098 korakov dnevno. To bi bilo približno 11 km.

Pri vsem tem pa nogam navadno ne posvečamo nobene pozornosti, če nas same ne spominja nase. O nogah govorimo — in tožimo, če nas zadene eno izmed 75 obolenj, ki našo hojo resno ovira, ali nam noge sploh odpovedo službo. Nekaj takih »sladkosti« poznamo iz lastnih izkušenj: rožena koža, kurja očesa, bradavice, zarasli nohti, vnetje podnohtnice, ozeblina, otiska, krčne žile, abscesi, krči itd. K temu prhaajo pokvareni prsti, ploške noge, ponizanje nog, protin, otekline, rak, prelomi, ekcemi, mehurji in obolenja kože.

Noga zdravniku lahko nakaže diagnostične pogoje na splošno o-

bojenja organizma. Cezmerno potenje nog lahko kaže na obolenje obisti, srca ali jeter. Krče in bolečine lahko odkrivajo obolenja na raku ali na tvorbo krčnih žil. Lomljenje nohtov v zvezi z vnetjem, razmečanjem kože na stopalih in drugi znaki ob istočasnem občutku utrujenosti kažejo obolenju na sladkorni bolezni, da njegovo zdravljenje ni uspešno.

Trdovratne bolečine v križu, migrena, otopelost, živčne napetosti in motnje v krvnem obtoku lahko izvirajo iz obolenj nog. To v slučajih, če male kosti, ki tvorijo okoli stopala, zdrknejo iz svoje normalne lege in se povese srednja kost stopala. Strokovni zdravniki so mnenja, da povzroča 90 odstotkov nožnih obolenj neprimeren obutek. Polnih 70 odstotkov zaposlenih moških in žensk trpi na raznih obolenjih nog. To pomeni ogromno škodo. Povprečno izostaja od dela vsak deseti trpin 2-7 dni v mesecu.

Najpogostejša obolenja nog so kurja očesa. »Popolno« kurje oko na prstnem členku lahko primerjamo z glavobolom. Bolečina včasih spravlja človeka v obup. Podčastnik v angleški armadi si ga je odstrlil s pištolo. V afriškem puščavskem pesku je nastala infekcija in končno so nesrečnemu morali odrezati stopalo.

Moderna medicina je trpečemu človeštvu tudi na tem področju prihitela na pomoč: mazila in olja proti ozeblinam in opeklinam učinkovito lajšajo bolečine. Pri tem pa se mnogih obolenj lahko izognemo. Ortopedski zdravnik je postavil 10 zapovedi za ohranitev zdravih nog:

- 1) Vsaj enkrat dnevno umivajte stopala, jih temeljito osušite in napedajte!
- 2) Menjajte čim večkrat obutev in nogavice! Istih čevljev ne nosimo več kot dvakrat zaporedoma!
- 3) Ne strižimo nohtov prekratko!
- 4) Čevlji po meri so udobnejši; usnje je najboljši zaščitnik nog. Čevlji naj ne bodo tesni!
- 5) Pazimo, da se nogavice natančno prilagajajo nogi in da so skedne z obutvijo; mnogo obolenj izvirajo iz takih neskladnosti!
- 6) Tudi stopalo naj redno telovadi. Sistematično gibajmo gole prste, da prstne mišice ohranijo potrebno moč in prožnost!
- 7) Noge morajo biti stalno suhe. Izogibajmo se potenja nog!
- 8) Pravilna lega srednje kosti stopala je izredno važna. To pa dosežemo le, če se čevlji udobno prilagajajo nogi in če so solidno napravljeni!
- 9) Redno obiskujemo v daljših presledkih zdravnika - strokovnjaka, posebno so take preiskave potrebne mladini!
- 10) Kakor hitro opazimo, da na nogah nekaj ni v redu, obrnimo se brez odlašanja na strokovnega zdravnika!

Če se bomo teh pravil držali, si bomo prihranili mnogo sitnosti in bolečin. Ne bomo nam treba odpovedati se izletom, plesu in drugim prijetnostim. Ne bomo sitni in poživljala nas bo dobra volja.

ORJAK

Na Dunaju je na prezimovanju cirkus Rebern. Prejšnji teden je mala šetlarska kobila »Susie« povrgla žrebe, ki je ob rojstvu tehtala komaj tri in pol kilograma in je visoko vsega 25 cm.

Pismo slovenskega delavca

Zivalstvu je dala priroda razne naravne lastnosti. Vsaka žival, razen domače, si mora sama iskati hrane in skrbeti za svoj obstanek. Mati skrbi za svoj zarod le tako dolgo, dokler mladiči niso dovolj odrasli in sposobni, da se sami preživljajo.

Mogli bi reči, da ta živalski nagon odgovarja človeškemu razumu. Zival nikoli ne prekorači v svojem življenju tega, kar ji nagon prepoveduje. Zival tudi nikdar ne menja svojega instinkta, ne obrača hrbta svojim sovratnikom in ne prestopa v druge tabore.

Tako početje je možno samo pri človeku, ki si domišlja, da je narava dala zgolj njemu razum. To svojo prednost zlorablja v lastno škodo. Pri vsej svoji namišljeni modrosti dela brez premisleka in pri tem je prepričan, da ravna prav. Res je, da je narava obdarila različne ljudi z različnim razumom. Nesrečni, na katere je mati narava pri razdeljevanju razumov pozabila, odpadejo. Ostanejo torej le oni ljudje, ki se čutijo dovolj zmogni, da bi vladali samim sebi.

Pravijo, da gre osel samo enkrat na led. Osel je žival. Kaj pa človek — ki mu deset, petnajst let trobi komunisti, kakšne dobrote bo užival v nekih obljubljenih oblakih, oblaki pa le prihajajo in odhajajo. Ubožica hočejo celo prepričati, da ne pripada svoji narodnosti, kajti naš narod je majhen. Gospodje, biviš frontisti, silijo svoje pristaše, naj se pridružijo drugorodni socialistični stranki.

Uboji ljudje, ali je vaš razum manjši od živalskega naravnega nagona?

Če si sin ali hčerka svojega naroda, boš vendar s ponosom povedal, da si Slovenec. Drugorodne skupine s tem prav nič ne žališ, ne sproti, tudi drugorodec je človek. Toda zakaj te poriva prav tvoj brat v naročje tučja? S tem ne kaže drugače, kot da ne zaupa svojem razumu, tako kot ne zaupa v svojo lastno moč.

Najzlastnejše je pa dejstvo, da imamo med nami ljudi, ki trdijo, da

POD ČRTO

Večerja brez kave

Vem iz lastne izkušnje. Poznam obširne dežele, v katerih spravljajo umazano, ilovnato vodo v koze kože in jo čuvajo kot zaklad. Poznam mesta, kjer potrpežljivo čakajo dolge kače žejnih ljudi, da bi si na ozkem žlebiču z dragoceni, skopimi kapljicami utišali žejo. Tu ne gre pozlo niti ena sama kapljica vode. Prav tako pa poznam širna alpska jezera in predele, kjer iz vsake skalne odprtine curijo kristalno čista studenčnica. Tam komaj po kaka umazana kapljica, tu pljuskajoče izobliže: vse je na svetu reletivno!

Tudi moja zgodba je relativna — nedolžna. Da naše mestne ulice zapirajo, razdirajo tlak in vrtačo asfaltno oblogo, da se nam kar čreva mešajo, vse to spada med vsakdanjost tržaškega mesta. Nekaj blata, ki ga ob takih priložnostih znosijo stanovanjci po stopniščih, odstranjujejo naše pridne vratarice — in smetariji z njim pridno krmijo svoje počestne kuhinje, da bi v Trstu ne pozabili, da smo industrijsko središče in tudi zato, da imajo takojšnji možje pri roki preprečljive izgovore za prežračevanje pljuče — za pokušanje terana po Krasu...

Kaj pa je oplazilo palirja z vijočastim kumaro sredi obraza, da je pričel zvoniti po vseh stanovanjih? A tako, vodo bodo zaprli drugi dan popoldne od pol ene do šeste zvečer. Drugeče nič novega! Prav! Da

ne bi pozabil ustno obvestiti strank v hiši, sem si obvestilo napisal na listek in ga zataknil za zrcalo v kopalnici. Kuhalnik za ekspresno kavo sem takoj napolnil z vodo, za vsak slučaj in predvsem: za črno kavo.

Seveda ni nihče mislil na vodo. Zakaj bi se križali z napolnjevanjem kopalnih kadi in drugih številnih posod današnjega gospodinjstva? Sele ob eni in eni četrti sem se naslednjega dne pred odhodom v službo spomnil na vodo, ko sem hotel izplakniti skodelico za črno kavo, ki se je že pošteno prilepila na podstavek. Ni čuda, če nekaj dni je samevala; odkar me je namreč obiskal Dreja z Grete. Po treh dneh kljantariji, rad izpije skodelico kave. V trenutku ko sem skodelico polagal pod močan curek, je pričela pipa pljuvati in srkati kot nadušljiv osliček. Prav tako škodljivo je igralo tudi v prostorčku, ki ga v dostojni družbi le v najnovejših primerih imenujemo s prvim imenom. K sreči, da bo zadeva trajala komaj pet ur in ne toliko tednov kot se je to dogajalo prejšnji mesec.

Na povratku se mi je zvečer občestveno vodenju nudila lepa: podčeljska idila: kup žena in mladenc se je drenjal; druge so postavile, klepetale in seveda zmerjale; se smejale in prepevale. Pa še vedno nove so prihajale — vse seveda oborožene z lonci, vedri, vrvi in bogznan s kakšnimi posodami. Vse seveda razjarjeno: pol sedme in v hiši nobene vode! Vsaka je po dolo-

čenem času s hrabro iztegnjeno ruko postavljala svojo posodo pod odtočno cev, naravnost pod vodni curek, ki je dajal iz sebe vse, kar je le mogel, vendar le malo tega, kar je v potokih vrela iz številnih ženskih ust. Nekateri so zbežale še predno so prišle na vrsto, druge (največkrat tiste, ki so bile z zmerjanjem in hujkanjem najbolj plodovite) so se ostajale nekaj izdatnih trenutkov, da so lahko izbruhale iz sebe ves nakopičen žolč dneva. Niti ena sama beseda ni padla o neverjetnem, samo ob sebi razumljivem blagoslovu, s katerim čista pitna voda osrečuje — prav tako najmanjše in najbolj zakotne kuhinje, kakor razkošne vile — dan in noč, iz leta v leto, zvesto in neodpovedljivo...

Tudi na razorani cesti delajo še s polno paro. Pravemu labirintu so podobni številni jarki, ki se na cestovnem križišču prepletajo drug v drugega, v njihovi globini pa poteka ožile Nabrežinke. Brez besed in z vneto priročnostjo, ki ne kaže nobenega pohlepa po nadurah, so delavci na delu, da bi bloku hihi vrnilo izgubljeno vodo. Koliko časa bodo se potrebovali? Nesramno in brezmišlno bi bilo izustiti tako vprašanje tu, kjer leži odgovor kar na dani: »Dokler ne bomo okvare popravili!«

Doma pa ščiplje veselje po kavi z dvojno pohlepnostjo. Seveda ni v kuhalniku več vode, ko jo je opoldne kava iztisnila zadnjo kapljico. Vztrajno obračam vse pipe po hiši — zaman — temne luknje pošastno

bolčijo v školjko brez življenja. Rezerve po loncih (niti ene kapljice ni v solidni kopalni kadi) nobene. Končno mi po napornem ali brezupnem poizkusu, da se odpovem črni zapeljivosti, ni preostajalo drugega kot pot k vodnjaku.

Pri sosedovih imajo staro štirno. Znožilo se je že in na ta način se najbrže izognem klepetuljastega vednjaka. Z vrčem pod plaščem sem srečno prispel k sosedu. Z žepno svetilko sem posvetil v črno praznino štirne. Svetlobni pramen so se odbijali od debelih plasti zelenih alg. Ducat žab je udarilo z zadnjimi kraki in se pogotilo v temo. Ni mi preostajalo drugega kot hi kilometer oddaljenemu javnemu vodometu, ki leži izven območja našega hišnega bloka in je zato verjetno ostal neobljuden.

Ze od daleč mi je udarjalo na uho veselo pljuskanje. Z visoko oktavno porcelanastega zvoka je zaženketal curek v moj vrč vse do vrha. Domov grede sem stiskal vrč pod kolena in pridno zalival pete v obnošenih čevljih.

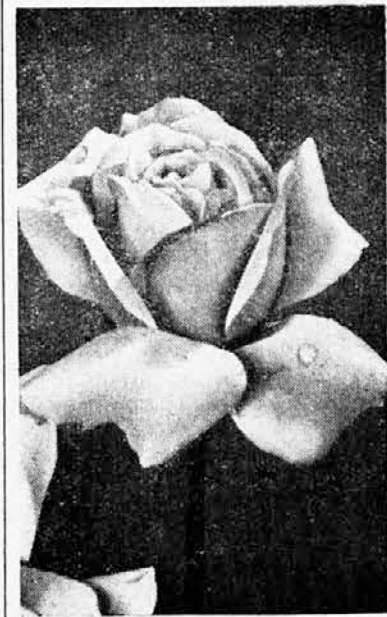
Končno sem jo le pridrsal v hišno vežo. Vrč se je menda iz strahu krepko zamajal in žrtvoval sijajno bleščečim marmornastim ploščem po tleh obilen požirek dragocene pičaje; tedaj pa —

Strah me je škrknul po vsem telesu in pogljal vrč na tla; po vsej prostorni hiši, po vseh nadstropjih, je nenehoma zadonel strahotno stokanje, ječanje ali hipanje, zasvoženje riganje in bruhanje. Komaj se je prvi strah malo polegel,

O režnji vrtnic

Vrtnica je najplemenitejša cvetica naših domačih vrtov. Njena raznovrstost spreminja naše vrtove v pravo očarljivost, pa naj bodo to že velikocvetne in največkrat prijetno dišeče hibridne vrtnice s svojimi lepo oblikovanimi cvetnimi popki, ali naj bodo to vrtnice palant s svojimi barvnimi efekti. Obe vrtnici sadimo v skupinah, ker prav na ta način dosežemo najlepše učinke. Pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na bogato cvetoče ozvalke, ki so prav posebno priljubljene za oplešanje vrtnih lop, stopnišč, ograj itd. Pri tem moramo tudi omeniti raznovrstne sortimente visokih in grmičastih vrtnic s svojimi barvnimi odtenki, najrazličnejšimi oblikami grmičevja, z lepimi oblikami listov, bodic in barv.

Razvoj cvetja pa v mnogem zavisi od pravilne režnje. Posebno hibridne in polianta vrtnice reagirajo izredno usodno, če smo bili pri režnji obilni, zastajajo pa, če smo z vrtniki škarjami v rokah le pre-

več ozkosrčni. Najbolje režemo vrtnice v mesecu marcu, ko je najhujša zima že odšla. V prvi vrsti pazimo na to, da šibke poganke odrežemo tik debela oziroma glavne veje. Močne poganke pa skrajšamo na dva do tri očesa. Glavni temeljni osnovnega poganka naj imajo potemtakem tri do štiri roglje in vsak po dva do tri očesa. S tako pogumno režnjo nas bodo vrtnice stalno nagrajevale z izdatnimi in prekrasnimi cvetnimi poganki. Istočasno pa je priporočljivo, da vrtnice dobro pognojimo s hlevskim gnojem ali pa z odgovarjajočimi umetnimi gnojili.

Pri ovijalkah odstranimo najstarejše poganke, tako da imamo možnost zgolj eno do triletno mladiko. Na dvo- in triletnih pogankih odstranimo stranske poganke popolnoma ali pa jih skrajšamo na dve očesi. Čeprav pri ovijalkah pazimo v prvi vrsti na mladi les, nam bodo tudi iste vrste, ki cveto samo enkrat letno, podarile obilni cvet.

Najtežja je režnja visokih vrtnic. Tudi tu moramo zlasti paziti na mladi les. Seveda ne sme pri tem grm izgubiti svoje naravne rasti. Pogostokrat se nam dogaja, da na letimo na grme, ki so zarezani in seveda ne predstavljajo vrtnega okrasa.

Hibridske in polianta vrtnice nam bodo tudi med cvetenjem zelo hvaležne, če jim sproti odstranjujemo odveče pecelj. Čim pogosteje to delamo, tem več hvaležnosti vrtnice bomo deležni.

že je v vseh treh nadstropjih zahrumele bučanje, kot da bi ducate nevidnih rok hkrati zagrabilo za verižice tistih naprav, o katerih sem že povedal, da jih v dostojni družbi imenujemo le ob izjemnih priložnostih.

Izgubljena voda se je vrnila. Iz vseh zama odvitih pip je vrela v školjke, kadi in po nepomiti posodi. Ob vsej tej izobilici pa leži moj vrč prazen na tleh, njegova vsebina pa si v debelih lužah išče bližnjico proti sredini zemlje.

Kakor ob vseh pomembnih dogodkih v življenju, tako verjetno tudi sedaj ni bilo človeka v hiši. Zato me je prvič v življenju doletela visoka dolžnost nasproti skupnosti, da zaprem vse odprte pipe. Potem pa se je bilo treba posvetiti tudi temeljito namočenim tlem. To je priznala celo moja iz mesta se vračajoča gospodinja, ki je v svoji ganljivosti izrekala vse priznanje svojem delavoljnim podnjemnikom. Kaj pa ona ve o brezvodnih stanovanjih, ki celo trdovratnega samca spravljajo v živčnost? Z izjemno dobro voljo, s katero je hotela opravičiti svojo dolgotrajno klepetanje pri botri Kungundli, se je vrgla s kunjjo in vedrom na tla v kuhinji in nato še v kopalnici.

Pri brisanju zrcala ji je zletel na tla listek: Jutri popoldne bodo vo do zaprli!

Cudno, prečudno! Tistega dne so me skomine po kavi popolnoma zapustile, kar se pri samcih v Trstu ne dogaja vsak dan.

Pept Grinta

Skrivnosti pettisočletne obrti

Danes vsako ve, da so vsi ljudje, ki so prišli do gotove stopnje kulture, poizkušali na razne načine zavreti naravni proces razkrajanja. Mumifikacija, ki so jo poznali tako v Arizoni kot na Tahiti, na Borneu in v Avstraliji, na Kitajskem, v Tibetu, Indiji, Afriki in vse do Kanarskih otokov, ni nikoli v starodavnosti dosegla tiste popolnosti, ki je bila slava in čast Egipčanov za časa faraonov.

Legenda pripoveduje, da so prvi poizkušali mumificirati razkosano telo Ozirisa, ki je postal zaščitnik vseh umrlih, potem ko je bil nadvse priljubljen kralj živih. Toda sele za časa Novega cesarstva (leta 1500-332 pred Kristusom), za časa vladanja faraonov od 28. do 30. dinastije, je ta umetnost dosegla svoj vrhunec. Mumije iz te dobe, ki so prave mojstrovine, se odlikujejo po neki posebni milini in nežnosti, ki odseva iz obrazov in jim daje večširni popolnoma naraven videz spanja in življenja.

Ob koncu te dobe pa je slavni poročevalec antike, Grk Herodot, obiskal Nilsko dolino. Če se smemo zamesti na njegova pričevanja, ki jih spremlja množica dokumentov in logičnih zaključkov, si moremo predstavljati, kaj je bilo v bistru klasično maziljenje in do kakšnih razlikovanj obredov v lestvici socialnih slojev so prišli Egipčani. Prav gotovo niso niti ravnatelji pogrebnih zavodov, niti cerkovniki izmašili ničesar novega, kar bi zadelo navidezne neenakosti človeka pred smrtjo.

Za faraone in kraljevske velikaše je potek mumificiranja trajal sedemdeset dni; za male uradnike in manj premožne sloje so potrebovali petinštirideset dni; za skromnega »fellaha« pa je zadostovalo trideset dni.

Sledimo truplu kakega visokega plemenitaša do »hiše smrti«. Ob Nilskem obrežju ga sprejmejo duhovniki, maziljarji in njihovi pomočniki. Pokojnika položijo na tla, z glavo obrnjeno proti jugu. Po posebnih molitvah potisne strokovnjak železno kljukico v mrličjevo nosnico in izvleče košček za koščkom, delce možganov. Nato zareže z ostrim nožem spodnji del trebušne votline, na levi strani, v višini dimelji. In skozi to odprtino bo vsečak izvlekel drobce. Srce bodo, prevlečeno z zlatom, verjetno položili nazaj na svoje mesto. Prav tako tudi plemeniti drobce. Ostalo drobce pa vržejo v rečni tok, potem ko so ga za nekaj časa izpostavili sončnim žarkom, bogu Ra. »To je,« pravi Herodot, »vzrok vseh napak, ki jih je človek mogel zagrešiti v svojem življenju.«

Nato truplo oplaknejo z vinom iz palm, votline pa izpolnijo s soljo in dišavnimi zelišči, kot so mirra, cinet in razne dišave. Mišice rok in nog posušijo, vlakno za vlakcem z istimi tenkimi kljukicami.

Tako je truplo pripravljeno, da ga namakajo v posebni kopeli, ki vsebuje raztopino karbonatov in sulfatov prirodnih sode. Vse te ke-

mične vrvine so našli v vodah nekaterih egiptskih jezer in še zlasti v znanem jezeru »Natrone«, po katerem se imenuje današnji natrij.

Kopel traja toliko časa, dokler se vsa vlakna niso dovolj ustrojila. Nato pa prične zelo važen proces izsuševanja na soncu ali pa v peči.

Ko so potegnili truplo iz soli, je ostalo od vsega le še s tenko plastjo kože prevlečeno okostje. Toda obraz se ohranil še skoro nedotaknjene poteze. Roke so navadno sklenjene, noge pa podaljšane. Nato se enkrat namažejo vse vdolbine z aluminijem oljem. Kožo zasušejo, razbrazgotine pa bodo položili rezbane zlate ploščice. Kdo ve, čemu prično lepiti obraz, roke in stopala. Končno položijo na obraz še zlati masko, ki je docela podobna potezam pokojnika. V očesni duplini pa so še prej vtaknili emajlasti kroglici.

Za nižje sloje je zadostovalo že to, da so enostavno napolnili truplo s cedrinim oljem. Vse odprtine so zamašili, truplo pa namočili v solni kopeli. Po kopeli ni ostalo drugega kot kosti in koža. Ko so ga posušili in obvezali, so ga predali

pokojniški družini.

Trupla ubogih fellahov so mumificirali kar po sistemu tekočega traku. Položili so po dve in dve trupli navzkriž, ju potopili v solno raztopino in jih po tridesetih dneh posušili. Sorodniki so ta trupla zavili v posebne papiruse ali pa teleče kože in jih zagrebeli neke v pušavskem pesku.

Težko je danes primerjati med seboj rezultate teh treh različnih postopkov, kajti mumije fellahov ni še nihče našel.

Rekli smo že, da Egipčani niso imeli na tem področju izključnega monopola. Toda samo eni in pa Guanči, trogloditi s Kanarskih otokov, so uspeli. Le-ti so uporabljali približno iste postopke, le da so svoje mumije ali »ksakse«, kot so jih imenovali, polagali dobro zavite v živalske kože v posebna drevesna debela in nato v skoro nedostopne votline, ki so bile dobro prezračene.

Kar se pa tiče Grkov in Rimljanov, se je njihovo maziljenje mrličev vršilo v dobesednem pomenu besede. Trupla svojih pokojnih so le umili in odisavili.

Omenili bi še kitajsko navado, ki se je obdržala precej časa. Se do nedavnega je češčenje mrtvih zahtevalo, da se mora truplo izpostaviti v templju skozi tri leta. Skozi trebušni rez so izvlekli drobce, votline pa izpolnili z dišavnimi, sandalovim lesom in kosmiči bombazina. Truplo so položili v močvirno držo. Ko je pretekla predpisana doba, so truplo prevlekli z zlatom, kajti to je bilo posebno odklikovanje za junake in modrijane.

Mumificiranje je v modernem času izredno napredovalo. Čeprav več ne verujemo v drugo telesno življenje, kakor so to delali stari Egipčani, pa vendar se marsikomu tu in še zlasti v Ameriki dozdeva, da mumificiranje prinaša vsaj malo neke vedrine v neizmerno žalost ob izgubi dragega človeka.

Zanimivo je tudi, da so sovjetski strokovnjaki obšli vsa področja, kjer je bilo v prastarih časih mumificiranje v navadi in so svojo umetnost pri balzamiranju Lenina pobirali zlasti pri Egipčanih. Sedaj, ko je malikovanje zaenkrat prepuščeno, bodo verjetno tudi ti napori odveč.

Telefonski pogovori z vsem svetom

Polaganje telefonskega kabla med Veliko Britanijo in Novo Fundlandijo, o čemer smo že poročali, je dovršeno. Uresničen je sen, ki bi si ga lahko izmislil sam Jules Verne. Ze v kratkem bo mogoče iz Evrope telefonirati v Ameriko. In to ne po brezžični poti, pač pa s pomočjo resničnega, pravega telefonskega kabla, ki ne bo odvisen od muhavosti vremena. Mreža »srebrnih nití v globlini« bo tako še gostejša. To so niti, ki vežejo vseh pet celin med seboj.

Vsi mednarodni morski kabli predstavljajo danes dolžino okrog 700 tisoč kilometrov. Kljub radijskim, brzojavnim in telefonskim prenosom, pošiljajo še vedno najvažnejše vesti, ki vplivajo na svetovna dogajanja: borzna poročila in časniške brzojavke prav s pomočjo pomorskih kablov. Kljub senzacionalnim izsledkom radijske tehnike se je prekoceanski kabel, ki prav letos slavi stoletnico svojega rojstva, uveljavil. Prvi poizkusi postavljanja morskih kablov segajo v leto 1865. Sele dve leti za tem so postavili 4 tisoč kilometrov dolg kabel iz Irske do Nove Fundlandije. Tako so povezali stari svet z novim z brzojavsko progo. Komaj kakih tisoč brzojavk so odposlali, pa se je že po prvih štirih tednih zveza pretrgala.

Sele leta 1866 se je posrečilo kabelski ladji »Great Eastern«, da je položila kabel, ki je zajemil stalno zvezo Anglije z ameriško celino. Sama kraljica Viktorija je poslala takratnemu predsedniku Združenih držav prvo brzojavko, ki je vsebovala 37 črk. Prenos je trajal eno celo minuto. Sedaj, skoro sto let kasneje, pa bo mogoče po novem prekoceanskem kablu istočasno prenašati 36 različnih razgovorov med poljubnimi mesti Evrope in Združenih držav. Telefonski razgovori bodo prav tako jasni kot razgovor Trst - Benetke.

Podmorska oporišča!

Pogoj za take nemotene razgovore pa so podmorska oporišča, ki so jih sedaj postavili prvič v zgodovini. Ta oporišča pojačijo razgovore in dopolnjujejo kablu potrebni električni tok. Akustično bosta obe celini s to prvo prekoceansko telefonsko zvezo medsebojno oddaljeni le še eno štiristotinko sekunde.

S tem pa se odpirajo še nove razvojne možnosti. Tudi optično se bosta obe celini približali druga drugi. Po novem neposrednem telefonskem kablu med Evropo in Ameriko bodo prenašali tudi televizijske sporede.

Tako si bosta obe celini med seboj izmenjavali operne predstave, revije, avtomobilske tekme, športne prireditve itd. Možje, ki so v teh tednih in mesecih na krovu največje ladje za polaganje kabla, ladje »Monarch«, polagali na tisoče in tisoče ton močno zavarovanega bakrenega kabla v valove Atlantika, ti možje so resnični pionirji moderne tehnike. To so pionirji neverjetne revolucije sporazumevanja narodov, ki so z nevarnimi deli na visokem morju v zibajočih se čolnih okrog nadzorih boj in kabelskih tankov tvegali svoja življenja. V ogromnih skladiščnih prostorih na krovu ležijo kot roka dedele z gutaperčo prevlečene belkasto belečee srebrne niti v globlini.

Pogoji za ta uspeh je že omenja-

nih šestnajst oporišč z dinamoevnimi postajami, ki na 3680 kilometrov dolgi telefonski progi ojačujejo ton človeškega glasu od postaje do postaje. Celotno polaganje kabla bo stalo okrog 40 milijonov dolarjev. Ta znesek so prispevale velike brzojavne družbe in pa britanska pošta uprava. Strokovnjaki so prepričani, da ta znesek ne bo zadostoval. Računati je treba namreč z oceanom, ki ne dopušča nobenih zanesljivih kalkulacij. V velikih globlinah se križajo različni podmorski tokovi, ki so usmerjeni v novofundlandske obale proti severu in imajo povprečno hitrost 6 kilometrov na uro. Pogostokrat se pa dogaja, da to hitrost povečajo na 9 kilometrov na uro. Zato so potrebna nova preračunavanja vodnega pritiska na določenih kabelskih progah. Zaradi teh tokov se morska tla spreminjajo in tokovi nosijo s seboj morsko blato ter pokrivajo kabel.

Morskemu tlu in njegovi oblikovitosti morajo polagalci posvečati vso pozornost. »Srebrne niti v globlini« ne visijo namreč prosto v vodi, ampak jih polagoma na dno morja in dodajajo na vsak kilometer po 60 do 80 metrov kabelske dolžine za morebitna valovna raztezanja. V teku časa se kabel nekoliko pogreze v tla. Mali delci izumirlih školjkinih lupinic pokrijejo kabel in v tem je tudi vzrok, zakaj ne morejo desetletja najti raztrganega kabla. Kljub temu pa se prizadeje družbe ne odpovedo poskušovanjem ali raztrganim kablom, saj predstavljajo milijonske vrednosti. Morda zveni neverjetno in čudno, da v stoletju visoko razvite radijske tehnike vlagajo težke dolarske milijone v staromodne morske kabla. Dva vzroka sta tudi odločilna. Kabelske zveze so neodvisne od vremenskih nezdov in drugih, sovražnih kablov ne more prisluškovati. Tudi še tako tajni kodeksi so za sovražnika razrešljivi. V globlinah oceana prisluškovati telefonske zveze pa je popolnoma nemogoče. Kdo bi se pogreznih tisoč metrov globoko in v večni temi iskal kabel, ki smer kabla znana morda samo mali skupni ljudi.

Se letos se bomo torej lahko telefonično pogovarjali z Ameriko.

OD TU IN TAM

V bazi Mansbo pri Avesti na Švedskem se že polnih 13 let ni rodila nobena deklica, pač pa sami dečki. Kristina Dolk je zadnje dekle, ki je bila rojena in ima sedaj skoraj 14 let. Medtem pa je bilo rojenih že nekaj ducatov samih dečkov. S fenomenom se ukvarjajo znanstveniki, odgovora na ta pojav pa še niso našli.

Na Dunaju so oblasti uvedle preiskavo, ki naj ugotovi množico českoslovaškega orožja in sestavnih delov, ki so jo s posredovanjem neke dunajske trdnice preko Trsta prepepeljali na Bližnji vzhod. V avstrijskem notranjem ministrstvu so prepričani, da je bil del ročnega orožja te pošiljke odposlan ne v Egipt, pač pa na alžirsko obalo, od koder so ga vtiho tapili v notranjost dežele.

Spet imamo opravka z običajno komunistično prakso netenja nemirov. Na vsak način je to prav skladno s koeksistenčno propagando!

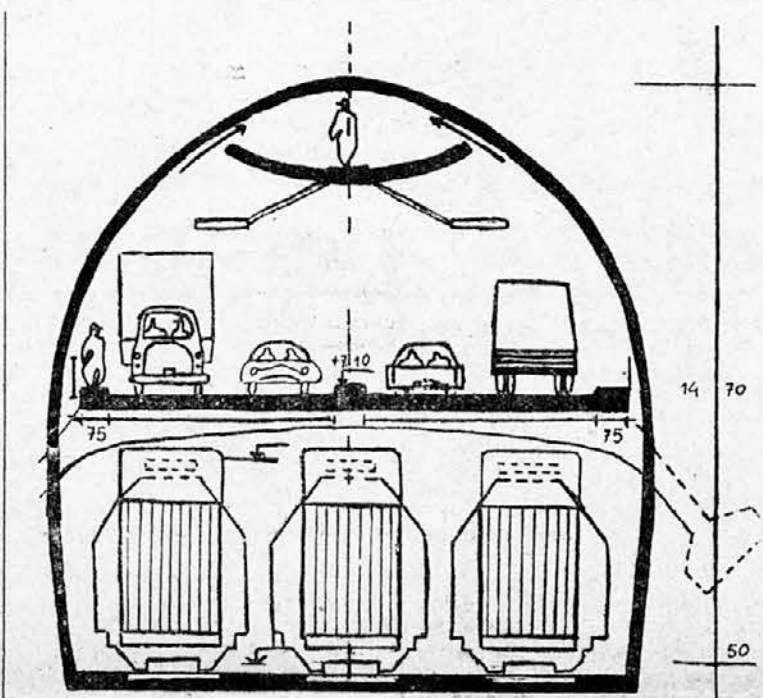
Predor pod Brennerjem

Ze pred časom smo v »Demokraciji« poročali o nameravanem predoru pod najvišjo goro v Evropi, Mont Blancu, ki naj bi bil dolg 12 kilometrov. Pripravljalna dela so že močno napredovala. Medtem pa se je oglasila tudi sosednja Avstrija z lastnim načrtom...

Najvažnejša zobna škrbina Alp je vsekakor Brennerski prelaz, ki predstavlja najbolj ravno zvezo severa z jugom. Mnogi obiskovalci Avstrije in Nemčije pa imajo gotovo še v neprijetnem spominu romarski tempo na kilometre dolgih avtomobilskih kač, ki se počasi plazijo proti vrhu prelaza. Nič čudnega, da si Avstrijci belijo glavo, kako bi zalaščeno škrbino spravili v tek. Na drugi strani pa jih skrbi tudi konkurenca, ki preti, da se bo glavni promet čez Alpe preusmeril po drugih, ugodnejših prehodih in deželah. Za Tirolsko in zlasti za Inomost je naravnost življenjske važnosti, da se tujski promet, ki se veča iz leta v leto, ne premakne na druge, udobnejše proge. Tudi v južni Nemčiji in v sosednjih predelih so močno zainteresirani za brennerski smeri.

Koncem lanskega leta je nekdanji avstrijski minister dr. Gvidon Jakonič pripravil načrte, kako bi Brenner prevotlili. Dunajski ministrstva preučujejo sedaj te načrte in tudi Italijani so že prejeli v preučitev avstrijsko pobudo.

Zamisel prevotlitve Brennerja ni nova, vendar so načrti dr. Jakoniča prvi konkretni in tudi take vrste, da bi jih bilo mogoče razmeroma hitro uresničiti. Predor pod Brennerjem bi bil zgrajen po teh

načrtih dvonadstropno. V spodnji etazi bi potekale tri enotne železniške proge, namenjene železniškemu prometu. V zgornjem nadstropju pa bi zgradili avtomobilsko cesto dvosmernico. Vsaka smer bi bila po šest metrov široka. Cestni progi bi delil osemdeset centimetrov širok in nekoliko pridvigljeni otok. Končno bi v podstrešju predora zgradili posebno prezračevalne naprave z nadzoranimi prehodi. Celotna višina predora bi znašala 147 metrov, širina pa 16,6 metra.

Na Italijanski strani bi predor prišel na kvoti 1098 Cime Bianche di Telves ali pa na Colle Isarco (947 m); na avstrijski strani pa pri mestecu Steinach. V prvem slučaju bi bil predor dolg 16 kilometrov, v drugem pa 20 kilometrov.

Glavno vprašanje tega načrta je dovajanje svežega zraku in prezračevanje. Drugo, nič manj važno vprašanje so stroški. Razumljivo je, da niti Italija, niti Avstrija ne zmara tako velikih finančnih žrtv. So pa tu še tudi Nemci, ki so pri načrtu zainteresirani. Prav zato obstaja predlog, naj bi ustanovili delniško družbo z italijansko, avstrijsko in nemško udeležbo za zgraditev predora. Prav tako predvideva načrt, da bi avtomobilisti morali za vsako vožnjo plačevati določeno pristojbino. To ne bi pomenilo za avtomobiliste nikake obremenitve, ker bi skozi predor znatno prihranili na gorivu in času.

Polet na sonce

Na nova reakcijska letala je moderna tehnika zelo ponosna. Če bi reakcijsko letalo, ki leti s 1000 kilometrov hitrosti na uro, spustili proti soncu s količino goriva, ki bi za tak polet zadostovala, bi letalo brez pristanka opravilo to pot v 6229,7 dneh ali v 17 letih, 24 dneh in 16 urah.

Ta primer nam zgovorno priča o

Piramide na Švedskem

Ne gre za kaka nova znanstvena odkritja, niti za to, da bi egiptске piramide premostili na sever, ampak zgolj za nov gradbeni slog. Ko je švedski arhitekt Sten Ramel izdelal osnutke piramidnih hiš, si je od Egipčanov izposodil zgolj obliko. Ta mu je ugajala in poleg tega je še izračunal, da bi bila gradnja takih stavb za 25 odstotkov cenejša.

Prihranek gre predvsem na račun strehe, ki je ni, ali bolje rečeno dejstvu, da ni treba graditi posebne strehe. Stiri poševne zunanje stene se srečajo na konci in zapirajo stavbo navzgor. Kleti ni. Klet dobimo z majhnim prizidkom. Temelji hiše, kakor tudi samo ogrodje je iz betona, stranske stene pa so lesene. V celoti so na razpolago štirje prostori s kuhinjo, kopalnico in spalnico. S pomočjo vmesne stene pridobimo lahko v prvem nadstropju še peti prostor.

Pričnimo pa pri temelju. Betonska plošča, ki tvori temelj, ima površino 13 x 9,5 metra. Za švedske razmere se tu stekajo kurilne cevi, ki grejejo pritličje in skrbijo tudi za to, da temelji ne popokajo. V pritličju imamo kuhinjo, pralnico, otroško sobo, kopalnico, strani-

šče, spalnico, jedilnico in delovno sobo za hišnega gospodarja.

Tako se znatno zmanjšajo stroški instalacij. Vodne in odvodne naprave polagamo v razmeroma majhnem delu pritličja. Pri tem prihranimo še nepotrebna skakanja. Stenovalci se med seboj drug drugega ne motijo, in pot hišne gospodinjke h gospodinjstvom prostorom je kratica. S tem štedimo na času in močeh.

V zgornjem nadstropju je 37 kvadratnih metrov obsežna delovna soba, ki jo lahko pregradimo s premičnimi vrati v dva prostora. Švedski ljubijo visoke sobe. Tudi v piramidnih hišah je tej želji ustrezno. Višina v pritličju znaša 2,40 m, zgoraj pa celo 3,80 m. Za izdatno razsvetljavo skrbijo poševna okna, ki nudijo stavbi, če jih različno razvrstimo, zanimivo pročelje.

Sten Ramel je videl že mnogo sveta. Bil je nad leto dni v Braziliji. Danes pa stanuje v Stockholmu. Prvih sedem piramidnih hiš je zgradil v Visby na Gotlandskem. Po njegovem učinkuje piramidne hiše, če so postavljene v vrstah druga za drugo, prijetno na pogled. Pri tem pa še prihranimo na prostoru in še zlasti na stroških.

POZOR!!! TURDKA KERŽE VAM NUDI IZ SVOJE BOGATE ZALOGE

Uporabe narega lonca

HAWKINS

ne sme pogrešati nobena hišna gospodinja več. Hranili se boste bolje in prihranili z njegovo uporabo 80 odstotkov na gorivu in času.

TRAVALIN - trajno goreča peč idealne oblike na drva in premog bo ogrela zadnji kotiček Vašega stanovanja - kakor centralna kurjava. Prihranili boste 80 odstotkov goriva.
Cena male peči . . . L 40.000.-
srednje » . . . L 45.000.-
in velike » . . . L 50.000.-

Pralni stroj

HOOVER

je neobhodno potreben v vsakem gospodinjstvu, ker Vam opere čisto in brez truda v pičlih 7 minutah.

ZAPOMNITE SI TURDKA

Kerže

Hoover

TRST
Trg S. Giovanni 1
tel. 35-019

Še eno trezno mnenje

Prof. Carlo Schiffrer, ki ga že itak poznamo po njegovem treznem gledanju na vprašanje slovensko-italijanskega razmerja v teh krajih, je v zadnji številki revije »Trieste« objavil nekaj načelnih pripomb na knjižico Guida Sabinija »La lotta politica nel Territorio di Trieste e il fronte italiano«. Medtem ko naše čitatelje verjetno manj zanimajo Schiffrerjeve misli o razmerju v samem italijanskem taboru, pa njegove besede o Slovencih vsekakor zaslužijo, da jih ponatisnemo in tako seznanimo z njimi tudi našo javnost.

Prof. Carlo Schiffrer najprej ugotavlja, da ne deli Sabinijevega mnenja, za katerega »je Posebni statut za zaščito narodnih manjšin trojanski konj, s katerim vstopa Trst v tržaško mesto«. Popolnoma

SLOV. PROSVETNA MATICA želi svojim članom in prijateljem VESELO ALELUJO!

pravilno ugotavlja, da v Statutu ni bistveno nič takega, kar ne bi bilo že vsebovano v italijanski ustavi in v splošno priznanih človeških pravicah. Nekatera določila — pravi — kvečjemu zadenejo ob tisto nagnjenje, zaradi katerega se je v Trstu neprijetne pojave raje skrivalo, namesto da bi se jih reševali.

»Tudi naši odnosi z našimi Slovenci spadajo med zahteve naše krajevalne politike — nadaljuje profesor Schiffrer — v katerih smislu moramo vedno bolj razširjati tisto, kar smo imenovali socialno osnovo italijanske Republike. V preteklosti je italijanska večina asimilirala nekatere Slovence. To se je zgodilo po bivanju med nami, po popolnem obvladanju našega jezika in osvajanju naše kulture. Danes imajo te osebe našo nacionalno zavest, so Italijani kot mi. Čeprav v manjši meri, se bo to dogajalo tudi v bodoče. Drugi, predvsem člani družin, v katerih se je že izoblikovala slovenska narodna zavest, pa so in bodo ostali Slovenci. Toda zaradi tega jih ne smemo in jih ne bomo smeli smatrati za nepomembne, za sopročne elemente, ki so vedno pripravljeni kovati zarote proti nam in proti državi ter spletať ne vem kakšne zahrbitne vragolije.

Nacionalni čut ni danes več glavno gibalno evropske zgodovine, kakor je to bil še v bližnji preteklosti. Smisel in vera, ki vodita k eni ali drugi izmed dveh prebivaljskih velikih oblik socialnega življenja (t. j. proti »Vzhodu« ali proti »Zahodu«) imata enako, če ne še večjo važnost. V našem sistemu svobode je prostora za vse in v sodobnem svetu postaja močnejša, kot bi se v večernejšem zdelo protislovno: pripraviti narodno manjšino do tega, da sprejme naš italijanski družbeni red ne kot nekaj vsiljenega ali zaradi višjih nujnosti, temveč kot svobodno izbiro boljše človeške ureditve. Za nas, italijansko večino, to ni vprašanje števila glasov (kar v demokraciji tudi šte-

je), kajti slovenska manjšina predstavlja komaj 12-15 odstotkov krajevalnega prebivalstva. To je problem civilizacije!

Nato profesor Schiffrer nadaljuje: »Pot za rešitev tega problema ni pot prirojenega nezaupanja, dnevnih sumničenj, ali še slabše zaničevanja in tistih majhnih oblik zapostavljanja in mučenja (velika mučenja, takšna, ki pripravijo prebivalstva k množičnim begom, v našem svobodoljubnem redu niso mogoča), ki ponižujejo, žalijo in potiskajo prizadete, da se zapirajo v krog sovraženega nezaupanja. Nesprotno, pot za rešitev tega problema je pot iskrenega odprtega ob obojestranskem spoštovanju in v skupni svobodi. Imamo dovolj moči in moramo imeti dovolj velikodušnosti, da se ne bi bilo treba iti po tej poti. In poleg tega se moramo zavedati, da bi na vsak drug način delali »za pruskega kralja« t. j. vse naše Slovence bi potiskali, zaradi reakcije ali obupa, v roke komunistov, pa naj bo univerzalnomoškovičarskih ali jugoslovanskih. In to je najslabša usluga, ki jo moremo napraviti Italiji in našemu mestu.

Temu, kar je napisal profesor Schiffrer, ni kaj dodajati. Veseli nas le, da se zadnje čase na italijanski strani vedno pogosteje slišijo trezni glasovi in da tako počasi kljuje seme, ki smo ga, kot pristni zastopniki tukajšnjega prebivalstva, v časih naravnost neverjetno težko okoliščinah vztrajno sejali.

Naloga je jasna: ne glede na to, koliko je enih, koliko je drugih, j-

mamo določeno področje, na katerem živijo med Slovenci Italijani in med Italijani Slovenci. Za vse, ki jim svobodoljubna in moralna načela niso brezpomembno blebetanje, je rešitev samo ena: ustvariti je treba takšno vzdušje sožitja, da se bodo v njem počutili varne in zadovoljne eni in drugi. Je to možno? Prepričani smo, da je, in to še posebej danes. Potrebno je le, da se to prepričanje zasidra in razširi, da se na obeh straneh najde dovolj ljudi, ki so pripravljeni v njegovem duhu rešiti vsega in reševati tekoča vprašanja, pa bo šlo. Profesor Schiffrer, sicer zaveden in vreden Italijan, je gotovo eden izmed tistih, ki se trudi, da bi se to čimprej zgodilo.

Srečne in vesele velikonočne praznike

želi vsem

Slovenska demokratska zveza za Trst

Za slovensko javnost

Ne da bi hoteli odgovarjati na kup zaviljanj in podtikanj, nanizanih v »Primorskem dnevniku« pod naslovom: Njegov odgovor, ki ni odgovor, ampak le, da ne bo slovenska javnost zapeljana v zmoto, ugotavljamo sledeča dejstva:

1) nikoli ni prejel dr. Agneletto od »Primorskega dnevnika« poziv.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU ŽELI SVOJIM ČLANOM IN PODPORNIKOM VESELO VELIKO NOČ!

da naj dokaže, da je govoril kot je v poslanem popravku trdil.

2) Dr. Agneletto se je skliceval na javni stenografski zapisnik občinskih sej. Ta zapisnik je na občini na razpolago tudi ljudem od »Primorskega«, ki je po načelih postenih ljudi dolžan resnico poročati.

3) Ni dr. Agneletto dolžan »Primorskemu« nič dokazovati. Ravno tako ni dr. Agneletto nikoli obljubil, da bo netočno poročanje »Primorskega« dokazal, ampak je v svojem popravku, poslanem 4. februarja t. l. uredniku Renku napisal:

»Končno bi še dodal v Vašo informacijo, da bi bilo prav, da prečitam moj govor v stenografskem zapisniku in se prepričate, ali je imel Vaš poročevalec prav ali ne.

4) Stenografski zapisnik govora dr. Agneletta o uličnih imenih, ki ga je objavila »Demokracija« od 23. t. m. na 4. strani, je javen dokaz, da je »Primorski« krivo poročal tudi o tem govoru.

5) Glavni odbor Slov. dem. zveze je izrekel na seji 4. t. m. svojo neomejeno solidarnost s predsednikom dr. Agnelettom, kar je »Demokracija« od 9. t. m. objavila in kar »Primorski« prav dobro ve.

Slovenska javnost ima priliko se prepričati, kakšna je resnicoljubnost naših političnih nasprotnikov in kaj vse je v stanju storiti njih politično sovraštvo.

Mala kmečka posestva pred tržaškim mestnim svetom

Na seji 23. marca je obč. svetovalec dr. J. Agneletto spraval na vrsto vprašanje tako imenovanih »malih kmečkih posestev« na Tržaškem ozemlju. Govornik je obrazložil, da ta zadeva interesira skoro 100 odstotkov naših poljedelcev. V pokrajini Republike obstajajo že od leta 1948 posebni zakoni, ki določajo izredne ugodnosti za »mala kmečka posestva«. Te ugodnosti se tičejo pristojbin, ki jih lastniki plačujejo ob prehodu nepremičnin na novega lastnika. Ali ugodnosti vsebujejo tudi podpore za zaokroženja in zboljšanja malih posestev. Zato je posebne koristi, da so tudi naši poljedelci deležni ugodnosti kot mali posestniki odstran Timave.

Dr. Agneletto je predlagal, da naj se občinski odbor obrne na generalnega komisarja, da raztegne na naše ozemlje sledeče zakone: od 24. februarja 1948 št. 114, od 22. marca 1950 št. 144, od 6. avgusta 1954 št. 604 in zakon od 1. februarja 1956 št. 53. Podžupan inž. Visintin je obljubil, da bo občine posredovala pri generalnem komisarju.

OPOROŽILO Slovenska prosvetna matica priredi po praznikih v svojih prostorih, ul. Machiavelli 22-II

INTIMNI KONCERT v priložnost dvostoletnice smrti Wolfganga Amadeusa Mozarta. Dan in uro bomo pravčasno javili.

S P M

V Zgoniku divjajo... Tridnevna pobožnost in velikonočna spoved je nekaka tukajšnja kandidata sekcije KP pognala v pravi bes. Med farani vlada upravičeno ogorčenje. Podrobneje bomo spregovorili prihodnjič.

LISTNICA UREDNIŠTVA Ob odgovoru predsednika SDZ, dr. Josipa Agneletta, na diskvalifikacijo izpade »Primorskega dnevnika« sta uredništvo in dr. Josip Agneletto prejela vrsto dopisov — tudi iz nedemokratskih vrst — v katerih izražajo piski popolno soli-

Volilna direktiva KP

Volitve so pred vrati. Izšla je direktiva št. 1 KP, ki ukazuje:

VSA PREBRISANOST PARTIJSKEGA AGITATORJA JE V TEM, DA SE PRED VOLIVCI POKAŽE ZA PRAV TAKO NEUMNEGA, KAKRŠNA JE VECINA NJEGOVIH POSLUSALCEV. SAMO TAKO JIH UTRDI V VERI, DA SO SAMI PRAV TAKO PAMETNI KAKOR JE ON SAM!

Zapel je tretji kakadu!

Da bo komunistična trojica popolno vistousmerjena in da bi besednjakovcem gospodarji ne zaprosili črne pike, je »Novi list«, po vzorcu priprežnic, ki na vsako kro-

meljsko godrnjavost proti svobodnemu svetu promptno zakodakalo: isto popevko, napisal tudi tole: »...Kako je mogel dr. Agneletto glasovati v občinskem svetu nedavno tega za tako upravo, je za nase ljudi (za besednjakarsko omizje namreč) naravnost zagonetno. Nič čudnega, da vidno zgublja ugled med našim ljudstvom (glej »original« v »Pr. dn.« in »Delu«!) Kdo je tega kriv? On sam in nihče drugi!« (Za proračun 1956 dr. Agneletto ni glesoval - op. ur.)

Do sedaj je dr. Besednjak krošnjal s svojo rdečo kramo le od nase do hše in si brusil pete in jezik kako bi SDZ, SKS in njene voditelje spravil ob politični kredit. Kljub temu, da mora tudi nasprotnik priznati, da je politični profesionalce, saj drugega poklica v življenju še ni opravljal — razen politike, je moral ugotoviti, da si je izbral po drugi svetovni vojni zelo nerodno športno politično panogo. Od nekdanjega poklicnega političnega telesa, ki je šport gospodov, elegancije in razmeroma udobnega življenja, se zdi, da je zasel med rdeče bikoborce. Kakor v današnjem športu, tako so tudi med poklicnimi politiki taki premiki danes že skoro pravilo. Kakor pa so med športniki amaterji kvas plemenitega športa, tako tudi z amaterskimi politiki ne more biti drugače. Tržaško politično in gospodarsko preteklost so gradili in dogradili izključno le politični amaterji, in tudi bodočnosti slovenskega naroda bo ostala v njihovih rokah.

Vsi politični profesionalci so že izgubili med našim ljudstvom ves svoj ugled. Tudi zadnjemu vašemu kmetu in delavcu je v popolni zavesti zgodovinska resnica, da so prav politični profesionalci prodali zemljo in njega. Ali mi bili tudi dr. Besednjak, ki je pravzaprav prvi pred slovenskimi akademiki javno zagovarjal in opravičeval »barantanje« ali je morda s tem branil slovenstvo? Ali ima tak človek pravico očitati drugim, ki svojega političnega prepričanja niso nikoli zatajili in ki se trdovrsto borijo za slovenske pravice v okoliščinah, ki so jih ustvarili dr. Be-

sednjakovi prijatelji, da blati edini slovenski politični stranki na tem ozemlju? Odgovor bo dr. Besednjak prejel ob pravem času.

Morda so taki »politični dokazi« potrebni Ljubljani za lastno »utrditveno položaj«, tu so bob ob steno!

Tudi za enotnost se iz tujih — ne lastnih — pobud zavzema dr. Besednjak; tisti doktor, ki je dospel na Tržaško z edinim naročilom, da razbije slovenske demokratske vrste z vsemi sredstvi, od pokojnih do sorodniških obiskov, od slabo prikritega tištva do še slabše izmisljenega katoličanstva. Težko je taktiziranje ob nestrpnih gospodarjih, ki neprestano zahtevajo očitne protivednosti. Rdeče halje niti talar ne pokrije.

Zaključek šol

Minister za javno vzgojo, Rossi, je glede zaključka šolskega leta izjavil, da se bodo letos pouk in izpiti v šolah zaključili, razen primerov višje sile, v dobi kot lani: pouk ob koncu maja, izpiti pa sredi junija.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

V soboto 7. aprila 1956 ob 20.30 v dvorani na stadionu Prvi maj, Vrdska c. 7
Proslava 25-letnice gledališkega delovanja
Rada Nakrsta

premierra HENRIK IV

Spisal: Luigi Pirandello
ponovitev v nedeljo 8. aprila 1956 ob 16. in 20. uri.

Odgovorni urednik: Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

DAMSKA KROJAČNICA

Nika TRST

Ul. F. Filzi 21/I, stop. B, tel. 28-748

Gospa!

Krojačnica »Nika« jamči izbran okus, originalen kroj Vaših oblek in daje čar elegance vsej Vaši osebnosti.

Teror v Titovini - neumnost

Pobratima po duhu in denarnih virih, »Primorski dnevnik« in »Corriere di Trieste«, sta že spustila iz vreče vsak svojo volilno mačko. Obe pa sta hudo krmežljavi in grintasti. Nič čudnega, ko imata obe tako pestro kameleonsko preteklost za seboj. Mišljavkanje in civiljenje prve in druge pa je tako klavirno, da bi oba vrečarja najbolje storila, če bi ju vtaknila kar nazaj v malho. Takih mačk niti najrevnejši južnjaki ne okušajo, kaj šele razvejeni tržaški žledoci. No, pa o tem prihodnjič kaj več!

Največjo iznajdbo za sodobno »progresivno« človeštvo je mislil, da je odkril rdeči čarovnik pri »Primorskem dnevniku« na Merijin dan, 25. marca 1956, leta. Ta »progresivni« modrijan, ki se res ne rodi v »genialni Sovjetiji«, pač pa na robu našega čisto vsakdanjega Krasa, je v svojem komunističnem prospektu, »Primorskem dnevniku«, človeštvu zaupal svoje najnovejšo dialektično odkritje, kratko in jedrnatno: »...Točno je tudi, da je dr. Agneletto govoril o terorju v Jugoslaviji in podobne neumnosti.

Za agit-propovca ugrabljenja Slavka Uršiča in na tisoče in tisoče ostalih nedolžnih Slovencev niso teror, pač pa neumnosti.

Za agit-propovca pokolji primorskih prostovoljcev in letalcev ter deset tisoč domobrancev niso teror, pač pa navadne bedarije.

Za agit-propovca prelinjanja nekaj milijonov Jugoslovancev skozi ječe in koncentracijske taborišča niso teroristična dejanja, pač pa verjetno socialna oskrba »neprevzgojivih« podanikov.

Za agit-propovca tatvine in ropanja — s trdom in delom pridobljenega premoženja — niso teror, pač pa zgolj blazna dejanja norcev.

Za agit-propovca vzgajanje otrok za partijske vohune ni teror, pač pa »progresivna« vzgoja dojenčkov.

Za agit-propovca ropanje in izmozgavanje našega kmeta, ki mu »progresivni« blagor odseva iz brazda in oblaci, ko ga srečamo na tržaških ulicah, ni teror, pač pa nedolžno žeparjenje frkolinov.

Za agit-propovca delavske norme, beraške plače, prepovedi stavk niso teror, pač pa zaščita delavskega stanu.

Za agit-propovca udbovci niso krvniki protikomunističnih Slovencev, pač pa bolničarji v norišnici.

Za agit-propovca kupčije z zemljo in belim blagom niso teroristična dejanja, pač pa običajne partijske kupčije.

Za agit-propovca prigrabljenje odškodnine slovenskih Narodnih domov ni teror, pač pa je to zgolj komunistična kupčijska spretnost.

Za ves ostali svet pa so take ganjalne iznajdbe nerodnih rdečih črkarskih pravdarjev v predvolilnih časih ledena slana na že tako in tako redko popje v USI precepljene oškurže, ki je nosil že pol duceata cepičev, pa jih je vse odnesla burja, kar bo — če Bog da — storila tudi s tem zadnjim prevarantskim cepičem. Kaj se lakeji razumimo na sadjarstvo!

RAZPIS

Tržaška prefektura sporoča, da bo razpisan natečaj za mesta občinskih tajnikov začetne stopnje v občinah IV. razreda.

Interesenti morajo poslati prošnjo na kolektovanem papirju za 200 lir ter predpisane dokumente na tržaško prefekturo in jo nasloviti na notranje ministrstvo.

Z nakupom dobrega blaga prihranite denar!

OBISČITE MAGAZIN ANGLEŠKEGA BLAGA (MAGAZZINO STOFFE INGLESI)

Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon šte. 31-138

Prodaja na debelo in drobno vsakovrstno originalno ANGLEŠKO IN NACIONALNO BLAGO ZA MOŠKE IN ŽENSKE PO NAJNIŽJIH CENAH

Obračajte se na nas osebno ali pismeno

IZREZITE OGLAS, VELJA ZA POSEBEN POPUST!

Sporočilo

VELETRGOVINA

PITASSI

sporoča javnosti, da bo otvoritev na novo preurejenega lokala v Trstu dne 31. marca Posebno opozarja svoje cenjene odjemalce, naj si ogledajo nove izložbe, v katerih bodo razstavljeni zadnji modni izdelki za

pomladno in poletno sezijo za moške, ženske in otroke